

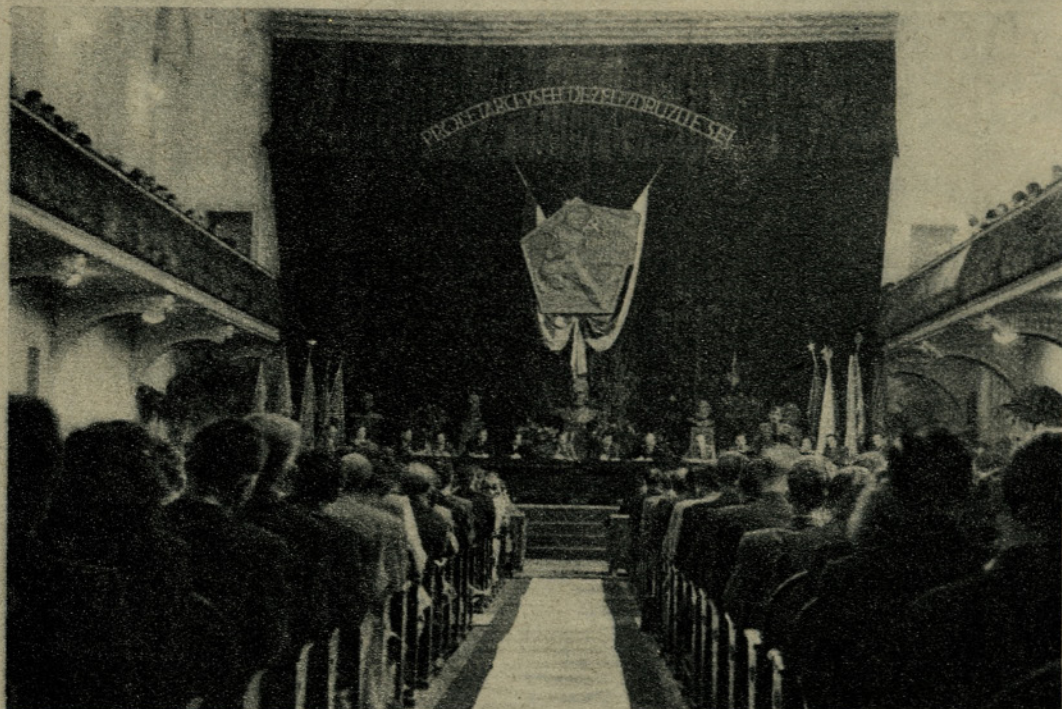
TEHNIKO LJUDSTVU!

Foto Vlastja

Organizacija Ljudske tehnike se po vseh močeh trudi, da bi prispevala k tehničnemu razmahu Jugoslavije. Med mnogimi borci LT je tovariš Jože Gmajnar, faktor v stavnici »Slovenskega poročevalca«, ki si je z obnavljanjem stavnih strojev priboril naslov udarnika in racionalizatorja.

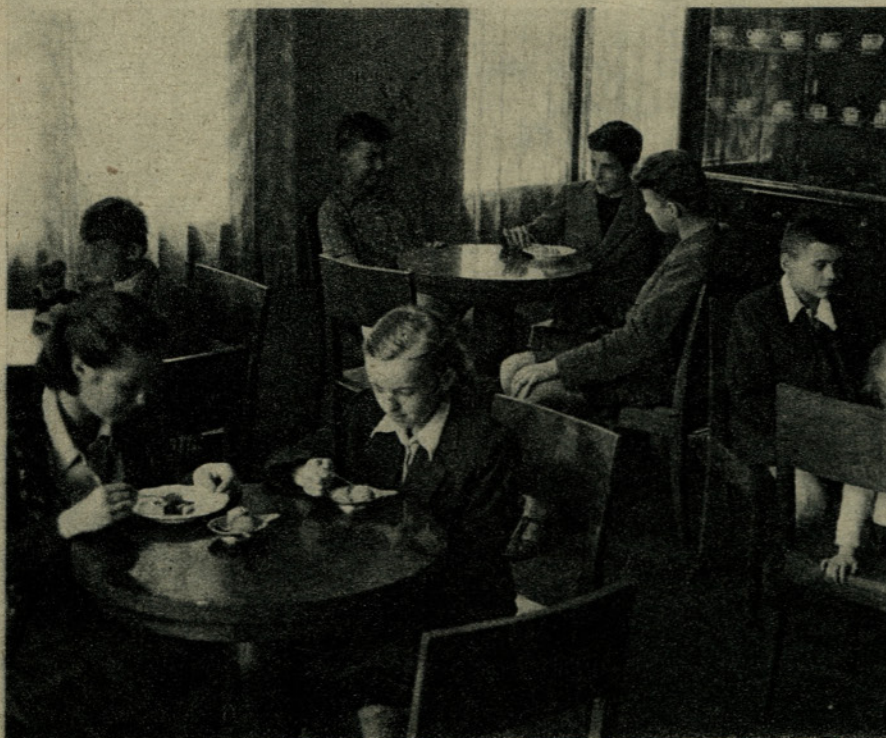
tovariš

10 - VI - 49
ŠTEV. 23
LETO V
DIN 8

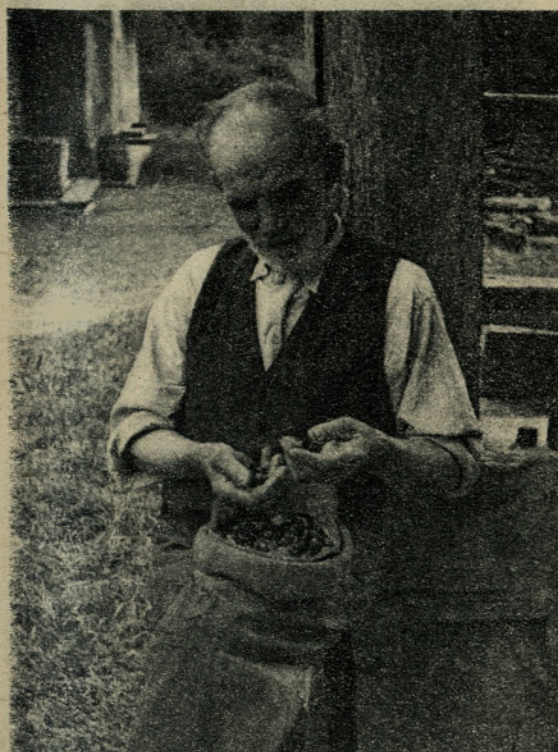
PO DOMOVINI

Maršal Tito je ob svojem 57. rojstnem dnevu prejel nešteto čestitk iz vse države. V Belem dvoru so se zvrstile mnoge deputacije, ki so mu prisrčno izražale najlepše želje. Zlasti je maršala ganil obisk predstavnikov vojnih invalidov, ki jih vidimo na zgornji sliki. Maršal Tito se je delj časa pomudil v razgovoru z zvestimi sobojevniki iz narodnoosvobodilne vojne. — Med drugimi so obiskali maršala Tita tudi zastopniki delovnih kolektivov Beograda, ki jih vidimo na drugi gornji sliki z maršalom Titom v sredini. — Srednji dve sliki: Konec maja je v Ljubljani zasedal II. kongres Enotnih sindikatov Slovenije. Na levi je pogled po unionski dvorani v času zasedanja. — Lokalna industrija v Ljubljani je priredila v prostorih podjetja »Tribune« razstavo izdelkov, ki smo jih doslej uvažali, zdaj pa jih sami izdelujemo. Podjetje »Mleko« je razstavilo aparat za izdelovanje evapriranega mleka, ki ga je samo izdelalo in s tem priskledilo državi za pol milijona dinarjev deviz. — Spodaj na desni: Ljubljansko mestno podjetje »Elektra« izdeluje iz domačih surovin električne kuhalnike, likalnike in pečnjake kakor tudi dobre šamotne in izolacijske električne dele, ki nas osvobodjajo uvažanja porcelanastih izolirnih predmetov. »Elektra« si gradi novo peč za visoke temperature, s čimer bo dosegala še večje uspehe. — Na levi: V Ljubljani smo odprli prvo otroško restavracijo v Wolfovi ulici. Tu dobe otroci sadje, mleko, mlečne izdelke in slaščice. Odprli bomo še več takih restavracij na zbirališčih pionirjev, tako na Cankarjevem vrhu, pionirski progi in na igrišču v Tivoliju. Foto: Tanjug in Vlastja.

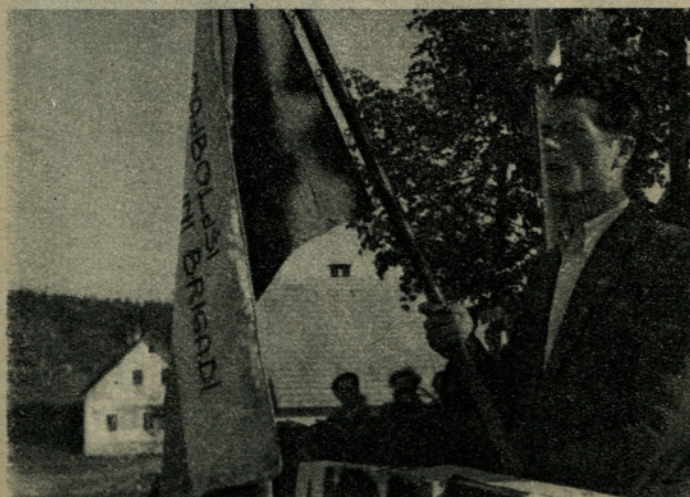
V III. Vojkovi gozdarski brigadi

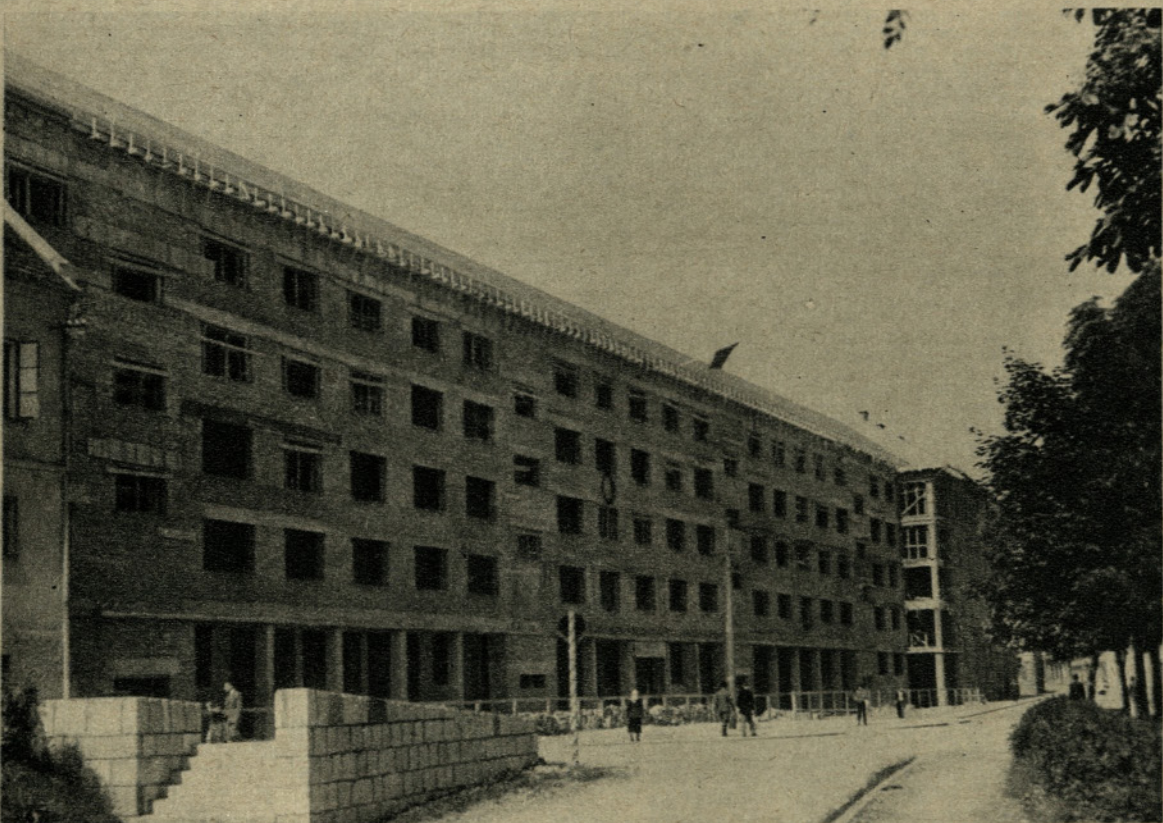
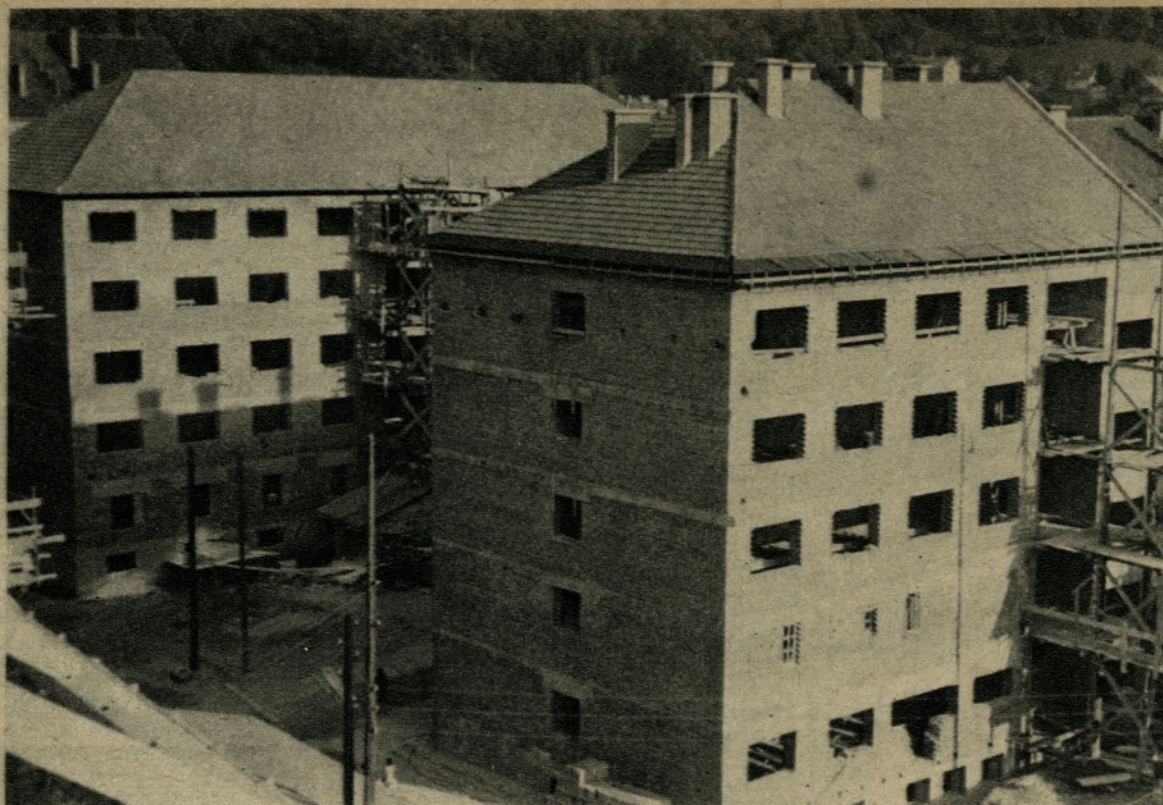

V sežanskem okraju je Fronta organizirala divizijo Vojkovih gozdarskih brigad, ki izpolnjujejo svoj gozdarski plan pri gozdni upravi Grčarice. Doslej je dosegla najboljši delovni uspeh tretja Vojkova brigada, ki je dobila v priznanje prehodno zastavo izvršnega odbora OF Slovenije.

Naše slike prikazujejo življenje v brigadi. Zgoraj: Po končanem delu so brigadirji posedli ob robu gozda in si malo oddahnili. Levo od zgoraj navzdol: Najstarejši brigadir 81 letni Martin Škapin iz št. Vida pri Vipavi si je po dobrem kosilu privoščil še polno kapo česenj. Okoli brigadnega grafikona se vnema vsak dan tekmovanje za dnevni plan. Komendant brigade Zdravko Piško je v imenu brigade sprejel prehodno zastavo IOOF Slovenije. Spodaj: V nedeljo popoldne pa je treba malo poskrbeti tudi za svojo zunanost. Desno od zgoraj navzdol: Najboljša v brigadi je III. desetina, ki stalno presega normo za 30 do 50% in trdno drži dnevno prehodno zastavico. Po kosilu se zares prične še malo česenj in kozarec vina. Medtem pa komandanti brigade in logar razpravljata o delovnem načrtu za naslednji dan. V Grčaricah so se 29. maja zbrale ob podelitvi prehodne zastave IOOF Vojkove brigade iz sežanskega okraja in prekmurske brigade, ki delajo pri ribniškem gozdnem gospodarstvu.

Foto: Franc Getželj.

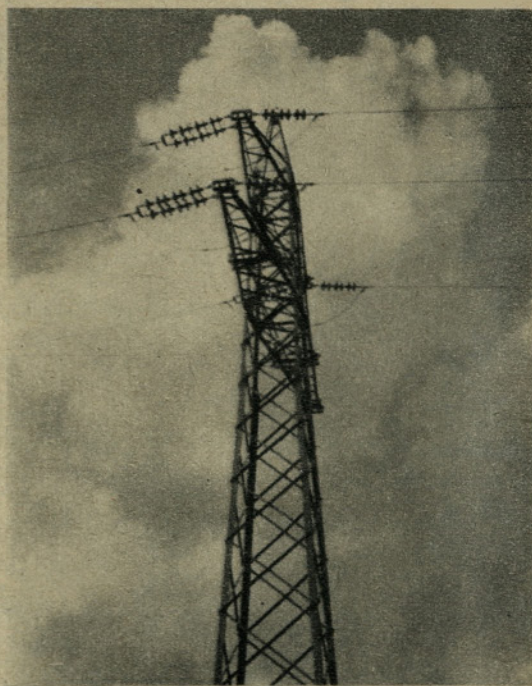

Gradimo!

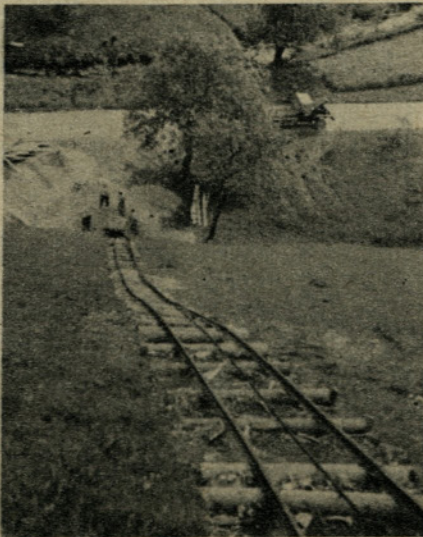
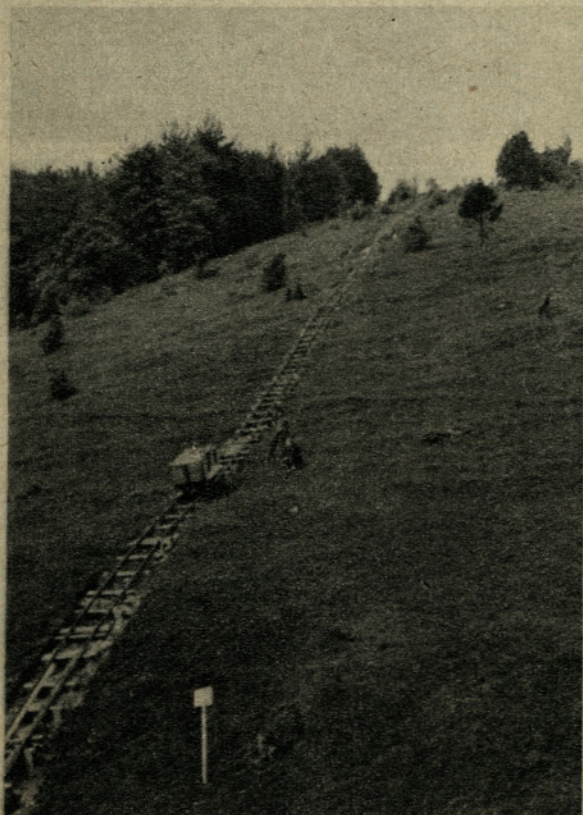
Z novo pomladjo se je vsepovsod razgibalo gradbeno delo, ki tudi v suhi zimi ni počivalo. V Ljubljani, kjer je stanovanjsko vprašanje zlasti pereče, je zrasel nov stanovanjski blok na Ambroževem trgu. Blok obsega štiri velika poslopja, dve od teh vidimo na gornji levi sliki. Spodaj je pogled na mogočno pročelje novega stanovanjskega bloka ob Poljanski cesti.

Foto: Vlastja.

»Elektroprenos« gradi v Gorenji vasi daljnovod, ki bo povezan s hidrocentralo Doblarji na Soči. Ves teren je težaven za postavljanje drogov daljnovoda, zato so na najtežjih točkah napeljali po pobočju tračnice, po katerih s posebnim vagončkom prevažajo potrebno gradivo. Za pogonsko silo, potrebno na strmih pobočjih, da opravi vagonček svojo nalogo, uporabljajo tovorni avto, ki s pomočjo škripčevja vleče vagonček po cesti ob terenu.

Foto: Tom.

Naša LJUDSKA TEHNIKA

Stara Jugoslavija je bila tehnično zaostala država. V njej so imeli nelahko življenje i delavci i delovni kmetje, da ne govorimo o ljudski inteligenci, kajti kapitalizem je dušil tehnični napredek in podpiral samo monopoliste, ki so ljubosumno skrivali svoje patente.

Z zmago ljudske revolucije, ki je povedla narode Jugoslavije na pot socializma se je položaj tehnike pri nas iz temeljev spremenil. Po odstranitvi in onemogočenju kapitalističnih izkoriščevalcev se je odprlo ljudskim množicam tudi v tehnični stroki široko polje za vse delavljne in delazmožne ljudi. Petletni načrt vodi tudi tehnični razvoj naravnost na sodobno raven. V tem cilju je bilo treba reorganizirati delo na univerzah, akademijah, srednjih in strokovnih šolah. Razviti je bilo treba znanstvene ustanove in postaviti program za znanstvena in raziskovalna dela v vseh gospodarskih panogah. Treba je bilo zajeti tehnične probleme pri njihovem korenu in usposobiti najprej strokovne kadre, kajti brez njih ni tehničnega ustvarjanja, ni napredka, kakor ni tehnike, če ni visokovrednega produktivnega dela.

Naš petletni načrt postavlja velike naloge pred naše gospodarstvo, zlasti pred težko industrijo.

Cas nam nalaga dolžnost, da povečamo kapaciteto in obseg proizvodnje ter si osvojimo nove metode dela, da zvišamo vrednost izdelkov po kakovosti, obenem pa da znižamo proizvodne stroške. Na ta način smo lani prihranili pri izvozu surovin nad dve in pol milijardi dinarjev v devizah. Gospodarski pritisk je po napotkih tov. Tita podžgal ljudi, da so napregli vse svoje umske in telesne moči. Navadni delavci in strokovnjaki neprestano odkrivajo nove postopke, ki so za gospodarstvo važni in občno koristni. Ker smo primorani črpati iz lastnih sil, je delo v tem pravcu še posebno važno. Danes doma izdelujemo stroje, ki jih nismo nikoli izdelovali v stari Jugoslaviji. S tem krepimo domači strojni park, dvigamo življenjski standard ljudstva in sproščujemo naše devize.

Letos so pred nami izredno važne naloge: izgradnja težke industrije, mehanizacija rudarstva, okrepitev obrambne industrije, izboljšanje prometa, socialistična rekonstrukcija kmetijstva. Vse te naloge zahtevajo kot prvi pogoj temeljito obvladanje tehničnih problemov. Z drugimi besedami: dohiti moramo tehniko v drugih deželah, če nečemo zaostati. Obvladati tehnično znanje pa se pravi, praktično prilagoditi ga našim razmeram, ne da bi začeli oziroma zastavili korak tam, kjer so drugi stali pred dvajsetimi ali celo pred petdesetimi leti. Da je to mogoče, o tem pričajo napori tisočev in tisočev naših racionalizatorjev in novatorjev, ki se s svojim delom vsak dan številneje vključujejo v razvoj napredka.

Ljudska tehnika je edinstvena, prostovoljna, množična in patriotska organizacija, ki pomaga tehnično izobraževati in vzgajati ljudske množice s tehničnimi sredstvi: z letalstvom, avtomobilizmom, motociklizmom, brodarstvom, z radijsko in fotografsko tehniko. Z vsemi temi panogami krepimo obenem tudi našo obrambno silo.

Lani si je pridobilo kvalifikacijo za tehnično delo nad dvajset tisoč tovarišev in tovarišic. Od teh jih odpade samo na letalstvo okrog osem tisoč. V

tvornicah, rudnikih, na gradbiščih in v šolah deluje v raznih panogah tehnične stroke nad sedemsto tehničnih klubov. Organizacija Ljudske tehnike je v teku prošlega leta priredila na ozemlju države nad 1600 predavanj tehnične vsebine. V tem letu smo tudi zgradili prvi doma izdelani motocikel, originalno aerodinamično avtomobilsko karoserijo, prvi fotografski aparat — z lečo, jadralni letali »Triglav« in »Orel«, brzo jadralno »Jadrano«, šolsko jadralno »Sava« itd. Razpisani so natečaji za heliokopter, jadralno na raketni pogon in slično.

To je kratek pregled uspehov Ljudske tehnike, ki šteje že sto tisoč članov.

Naša ljudska tehnika najtesneje sodeluje z Jugoslovansko armado, kar je posebno važno v dobi naglega razvoja tehnike. Ljudska tehnika vzgaja svoje članstvo tako, da bo vredno tradicij narodno-osvobodilne borbe in pridobitev sledeče ji revolucije, ki nas je povedla v socialistično državno ureditev. Med dolžnosti Ljudske tehnike sodi tudi to, da pomaga Jugoslovanski armadi, da izpopolni mehanizacijo v kmetijstvu, dviga tehnične kadre ter pomaga pomnoževati vrste izumiteljev in racionalizatorjev v vseh tehničnih strokah. Razvoj in srečna bodočnost Jugoslavije zavisita tudi od tehničnega napredka, brez katere ni praktičnega socializma.

Treba je torej za tehniko navdušiti predvsem mladino v šoli in izven nje. Nadalje je dolžnost Ljudske tehnike, da se pobriga za našo vas. Brez sodelovanja tehnike ne bodo mogli doseči socialistične preobrazbe naše vasi, vojska pa bi brez tehničnih pripomočkov ne bila kos svojim nalogam. Zato je treba podvzeti vse, da se slehernik seznani s tehničnim napredkom, ki je vsakemu sodobnemu človeku potreben. Vse te naloge so pred odbori Ljudske tehnike, ki jih bo nedvomno izvršila.

Letošnji teden Ljudske tehnike prirejamo v dobi, ko si trdovratno in uporno prizadevamo, da bi izvršili naloge petletnega plana, pa nam od vseh strani mečejo polena pod noge, da bi nas zavirali v razvoju. Ne glede na to gonjo pa so naše ljudske množice podvzele vse, da bi obvladale tehnične probleme in utrdile socialistično izgradnjo Jugoslavije. V tem pravcu odkrivajo novatorji in racionalizatorji dan na dan nove metode dela, pospešujejo tehnično vzgojo in se dvigajo na višjo stopnjo tehnične kulture. Z izpopolnjevanjem proizvodnih procesov smo dosegli že mnogo uspehov. Korak za korakom izginja tehnična zaostalost prešlih dni, pred našim ljudstvom se odpira vedra in zdrava bodočnost.

Opirajoči se na svoje zgledne sinove, ki so prispevali svoj delež k občečloveški civilizaciji na tehničnem področju — imenujemo samo troje slavnih imen: Nikolo Teslo, Mihajla Pupina in Rudjera Boškovića — ustvarjajo naši današnji novatorji in racionalizatorji, odkritelji in izumitelji velika dela, ki bodo služila za zgled bodočim pokolenjem. Organizacija ljudske tehnike ima pri tem svoje posebne zasluge. Tako se v tretjem letu naše petletke najlepše pripravljamo na izpopolnitev industrializacije in elektrifikacije naše države, na mehanizacijo v kmetijstvu, na okrepitev obrambne sile Jugoslovanske armade — za dokončno zmago socializma v prospeh vseh naših delovnih ljudi.

GONJA BREZ UPA ZMAGE

Skoro že leto dni butajo valovi informbirojevske povodnji v našo državo. Z lažjo hočejo preplaviti in odplaviti našo narodno osvobodilno borbo, nadčloveške napore in silne žrtve Jugoslavije v borbi za zmago nad skupnim sovražnikom v drugi svetovni vojni. Postavili so na glavo vse politične, gospodarske in kulturne dogovore med Jugoslavijo in socialističnimi deželami, začeli so izživljati na naših mejah; informbirojevski agenti hujskajo k sabotazam, netijo razdor med našimi narodi. Napovedali so, da se bomo gospodarsko zlomili, a ker poloma ni bilo, so začeli z gospodarsko blokado. Zaman. Ogromni uspehi naših narodov pri obnovi in gradnji socializma so svetli, a informbirojevski zaslepljenci jih ne vidijo. »Zdrave sile«, ki jih je zloglasna resolucija Informbiroja pozvala, naj obračunajo z »izdajalsko kliko« in na katere so polagali tolikšne nade, so se razpočile kot milni mehurčki, ali pa so se pred srdom ljudstva umaknile v tujino. Sovjetska zveza, pa tudi dežele ljudske demokracije, s katerimi imamo zavezniške pogodbe, nudijo tem izdajalcem ne samo zavetje, ampak jih pri njihovem škarijskem delu celo podpirajo.

Partija in državno vodstvo Jugoslavije sta se vedno skrbno izogibali vsega, kar bi morda po njeni krivdi moglo povzročiti poslabšanje odnosov z socialističnimi državami in tudi naš tisk je ves čas odgovarjal na klevete skrajno taktno in dostojanstveno. Toda informbirojevski medrijani so očitno

smatrali to za našo slabost. Zato so prav v zadnjem času začeli s še hušjo ofenzivo, skušajo se direktno vmešavati v naše notranje zadeve, čeprav ravno sovjetski državniki vedno poudarjajo, da mora biti poglavitno načelo v odnosih med narodi in državami spoštovanje enakopravnosti malih in velikih ter nevmešavanje v notranje zadeve drugih držav.

Jugoslovanska vlada je 23. maja izročila sovjetski vladi noto, v kateri poudarja, da podpora, ki jo nudijo sovjetski organi peščici prodanih izdajalcev naše države, ni niti v skladu z zavezniško pogodbo med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo, ki je bila podpisana 11. aprila 1945 v Moskvi, niti z načelom nevmešavanja v notranje zadeve drugih suverenih držav, kakor tudi ne z načelom sovjetske zunanje politike, ki trdi, da se nobena država ne sme posluževati raznih prodanih skupin za rušenje temeljev druge države, kar je vnovič poudaril na pravkar končanem III. zasedanju generalne skupščine OZN, šef sovjetske delegacije Gromiko. Povsem upravičeno naglašala naša vlada v svoji noti, da Sovjetska zveza vodi sovražno politiko nasproti naši državi, in zahteva zato, naj sovjetska vlada prepove nadaljnje sovražno delovanje jugoslovanskih ubežnikov in nadaljnje tiskanje njihovih lističev.

Sovjetska vlada je 31. maja odgovorila na noto naše vlade s takim tonom, ki bije v obraz diplomatskim odnosom. Njen odgovor je izrazito propagandnega značaja, in priča o težnji

sovjetske vlade, da bi pripomogla popolnoma diskreditirati resoluciji Informbiroja zopet do veljave in dala hkrati obrekovalni gonji proti Jugoslaviji novega netiva. Sovjetska vlada v svoji noti zatrjuje, da kot vlada ne daje podpore jugoslovanskim ubežnikom, ampak jim nudi samo zavestje kot političnim preganjancem. Seveda to prav nič ne spreminja na dejstvu, da se sovjetska vlada v borbi proti vodstvu naše države poslužuje izjemnih in posebnih ukrepov, in to samo zaradi tega, ker zahtevamo, da se morajo med državami, ki se bore za socializem — in med te sodi prvenstveno Jugoslavija — urediti medsebojni odnosi na osnovah, ki ustrezajo značaju socialističnih dežel. Ne samo zunanja, ampak tudi gospodarska politika med socialističnimi državami bi morala temeljiti na načelih enakopravnosti in gospodarske enakosti, ne pa na zakonih, ki vladajo med kapitalističnimi in odvisnimi državami. Odgovor sovjetske vlade je poln pavšalnih podtikanj in sumničenj, brez kakršne koli uvedbe konkretnih dejstev ter sestavljen v strogo informbirojevskem žargonu. Nota direktno zanika stvarnost v Jugoslaviji. Trditve, da vodi jugoslovanska vlada sovražno politiko nasproti Sovjetski zvezi, da je naša vlada upostavila protikomunistični in protidemokratski red ter spremenila jugoslovanski tisk v zvočni razvratne protisovjetske agitacije, ki jo vodijo agenti imperialistov, je čisto navadno ponavljanje klevet gromovnikov okrog lista »Za socialistično Jugoslavijo«, ki ga izdajajo izdajalci Jugoslavije v Moskvi. Dejstva govore nasprotno, da vodijo sovjetska vlada in dežele ljudske de-

mokracije nasproti Jugoslaviji gospodarsko blokado, dejstva dokazujejo, da je Sovjetska zveza organizirala volunsko mrežo v Jugoslaviji in da ravno sovjetski tisk in radio neprestano pozivata k stavkam in sabotazam, hkrati pa molčita o delovnih naporih in uspehih naših narodov v borbi za gradnjo socializma v Jugoslaviji. Dejstva dokazujejo, da se vsa breznačelna gonja proti naši državi izvaja po navodilih VKP(b) v Moskvi.

Kljub vsem krivicam, ki se nam gode in kljub vsem oviram, ki nam jih postavljajo v naši borbi za zmago pravice in za pravilno ureditev odnosov med socialističnimi državami, pa bosta KPJ in naša vlada, ki vodita dosledno demokratično in miroljubno politiko, katera je v skladu z nacionalno in gospodarsko neodvisnostjo države, delala tudi v bodoče na to, da bi se častno likvidiral spor z vlado ZSSR in z VKP(b), odkoder tudi izvira. Seveda pa ni vse odvisno samo od našega državnega vodstva. Ni naša krivda, ako se je obrekovalna gonja proti naši državi na škodo vsega progresivnega človeštva sedaj še zaostрила. Očiščeni in pomlajeni v prvi svetovni vojni ter prekaljeni in ojekleneli v požaru druge svetovne vojne, so naši narodi pozabili prepire v svoji preteklosti in se združili v veliko družino, ki bo vedno znala čuvati pridobitve svoje velike revolucije, ter kakor doslej, če bo potrebno, tudi vnaprej z uspehom odbijati vse napade na našo razveseljivo se razvijajočo socialistično domovino, krepko strnjeni okrog Partije in državnega vodstva z maršalom Titom, herojem in pobudnikom vseh naših velikih podvigov.

V boju za večji pridelek nam pomagajo tudi bakterije

Sodobna kmetijska znanost se poslužuje vseh izsledkov drugih znanosti in jih skuša čim bolj izkoristiti v prid kmetijstvu. Pravilno je izkoristila razna odkritja fizikov, kemikov in rastlinoslovcev. Z njimi se uspešno okorišča v boju za večji in boljši kos vsakdanjega kruha. Zlasti velja to za kmetijstvo v socialistični družbi.

Ena izmed znanosti, ki je kmetijstvu zelo pomembna, je bakteriologija. Francoski bakteriolog Pasteur je prvi spoznal velik pomen bakterij v zemlji za življenje rastlin. Za njim so številni učenjaki in strokovnjaki preučevali življenje bakterij v zemlji. Ugotovili so presenetljive stvari, ki so vedno bolj odkrivale kmetijstvu nove možnosti vplivanja na višino pridelka.

Ze majhna površina zemlje vsebuje na milijone in milijarde bakterij. Bakterije niso vse enake. Na stotine in tisoče je njihovih vrst in vsaka vrsta ima svojo vlogo in nalogo. Na splošno je pomen bakterij ta, da razkrajajo odmrle živalske in rastlinske ostanke in jih spreminjajo v soli, ki rabijo rastlinam za hrano. S svojim delom omogočajo bakterije življenje rastlinam in živalim. Zemlja brez bakterij je mrtva zemlja. V njej ne uspeva nobena rastlina. Brez bakterij bi ne bilo življenja.

Nekatera odkritja bakteriologov praktično kmetijstvo že izkorišča. Pri nas se je to doslej dogajalo le v zelo neznamnem obsegu. Čim bolj pa napreduje socialistična preobrazba naše vasi, tem bolj nastajajo pogoji za napredek tudi na tem področju. Danes hočemo opozoriti na nekatere take praktične pridobitve, ki so se na primer v Sovjetski zvezi že na splošno razširile in ki jih bomo nedvomno tudi pri nas kmalu uvedli, ker izdatno vplivajo na višino pridelka.

Važen ukrep za povečanje pridelka je uporaba bakterijskih »gnojiv« (ce-piv) nitragina in azotogena. Znano je, da metuljnice — detelje, lucerne, lupina in druge — v razliko od drugih rastlin praviloma ne potrebujejo dušičnih gnojil. Rastejo in dajejo visoke pridelke tudi v zemlji, v kateri je malo dušika. Metuljnice zemlji ne jemljejo dragocenega dušika, temveč ga ji celo dovajajo.

Ce previdno izkopljemo katero koli metuljnico in pazljivo očistimo njene korenine, bomo opazili na njih značilne gomoljčke. Če gomoljček prerežemo in ga opazujemo pod dobrim mikroskopom, bomo videli v njem veliko množico živih organizmov. To so bakterije. Živijo v zemlji in skozi koreninske dlake prodirajo v korenine mlade metuljnice, se tam hitro razmnožijo in tvorijo gomoljčke. Z naselitvijo na koreninah se začnejo tudi hraniti z njihovimi sokovi, a kar je najvažnejše: začnejo usvajati prosti zračni dušik in ga spreminjati v obliko, v kateri ga lahko izkoristajo tudi rastline za svojo hrano. Strokovnjaki so ugotovili, da osvoji zaradi delovanja teh bakterij vsak hektar metuljnic iz zraka 100 do 200 kg dušika. Da bi dosegli tako količino dušika v zemlji, bi morali zaorati vanjo 20 do 40 ton hlevskega gnoja.

V marsikaterem zemljišču pa je premalo takih bakterij. Posebno jih ni veliko v dolgo neobdelanih, ledinskih ali močvirnatih zemljiščih. Zelo malo jih je tudi v zemlji, v kateri že dolgo niso rastle metuljnice. Da bi v taki zemlji na koreninah metuljnic živel zadostno število bakterij (in jim dovajajo dovolj dušika), je treba zemljo umetno obogatiti z njimi. To dosežemo z vnašanjem nitragina.

Nitragin — bakterijsko gnojivo — je prst, v katere vsakem gramu je 100 do 200 milijonov gomoljčnih bakterij. Za vsako metuljnico je potrebna posebna vrsta gomoljčnih bakterij. Na koreninah detelje se napravijo gomoljčki le, če so v zemlji prisotne deteljne gomoljčne bakterije. Zato pripravljajo več vrst nitragina: posebej za lucerno in medeno deteljo; posebej za navadno deteljo; posebej za grah, grašico in lečo; posebej za fižol itd. Nitragin izdelujejo v po-

sebnih tovarnah in laboratorijih in ga razpošiljajo v polilitrskih steklenicah. Steklenica svežega nitragina zadostuje za površino 1 ha.

Nitragin vnašamo v zemljo skupno s semenom. Na dan setve razredčimo vsebino steklenice z vodo. Če na primer posejemo 200 kg graha na hektar, razredčimo nitragin z dvema litroma vode. Pri manjših semenih, kakor so semena detelje, lucerne in esparzete je treba vzeti dvakrat manj vode. Nitragin skrbno premešamo z vodo, da dobimo kašnat gneto. Z njo zmešamo in namočimo semena, ki smo jih predhodno stresli na čist pod ali ponjavo. To delo moramo brezpogojno opravljati v prostoru, v katerem smo zaščiteni pred sončnimi žarki, ker bakterije na soncu hitro poginejo. Tako obdelana semena spravimo v vreče in jih prenese-mo na kraj setve. Posejati jih moramo še istega dne. Nitragin poveča pridelek za 15 do 20%. Ko so v Sovjetski zvezi posejali zaradi primerjave dve hektarski parceli z grahom, so pridelali na parceli, v katero so vnesli nitragin 14,5 stota graha, na parceli brez nitragina pa 10 stotov graha.

Važno pa je zlasti to, da si nitragin lahko vsak sam pripravi. Paziti pa mora pri tem, da nabira za deteljo korenine detelje, za lucerno korenine lucerne itd. Korenine nabiramo z zemljišč, na katerih smo dosegli visok pridelek detelne vrste metuljnic in na katerih ni bilo boleznih, septembra do novembra ali spomladi, 3 do 4 tedne pred setvijo. Korenine večletnih trav — lucerne detelje in drugih — je bolje nabirati po drugem ali tretjem letu rasti, enoletnih trav pa po košnji. Posu-

šene korenine zmrzimo in jih shranimo v suhem in hladnem prostoru do setve. Za 10 ha posevka enoletnih metuljnic potrebujemo 250 gramov suhih korenin, za večletne metuljnice pa pol kilograma.

Tri tedne pred setvijo vržemo zmrzljene korenine v čisto in oparjeno kad, jih zmočimo z ohlajeno prekuhano vodo v razmerju poldrugi liter vode na kilogram. Kad pokrijemo s čistim papirjem in postavimo v toplem prostoru, kjer je povprečna temperatura 20 do 25 stopinj. Čez dva tedna dobimo nitragin, ki je primeren za obdelovanje metuljčnih semen. Tudi ta nitragin uporabljamo tako, kakor smo opisali zgoraj.

Razen nitragina uporabljajo v sovjetskem kmetijstvu tudi azotogen. Azotogen je dušično »gnojivo«, ki vsebuje veliko število mikrobov, ki jih imenujemo azotobakterji. Azotobakterji živijo v zemlji in kakor gomoljčne bakterije usvaja dušik iz zraka ter ga spreminja v obliko, ki je dostopna rastlinam. Azotobakterji lahko v enem letu svojega življenja nakopiči v zemlji okoli 30 kg dušika na hektar, kar je toliko, kakor če bi v zemljo zaorali 5 do 6 ton hlevskega gnoja.

Azotogen vnašamo pod vse kulture. Z njegovo uporabo zvišamo pridelek žita in industrijskih rastlin povprečno 10 do 15%, zelenjave in krompirja pa 20 do 30 in več odstotkov. Ko so v Sovjetski zvezi praktično preizkušali uporabo azotogena, so na parceli, ki so jo gnojili z azotogenom dosegli hektarski donos 34,18 stota pšenice, na drugi parceli brez azotogena pa 28,66 stota. Pridelek krompirja na parceli z azoto-

genom je znašal 420 stotov na hektar, na parceli brez njega pa 280 stotov na hektar.

Tudi azotogena izdelujejo tovarne in laboratoriji več vrst. Najbolj se azotobakter razvija okoli rastlinskih korenin. Zato ga vnašamo v zemljo s semeni, v gomoljih ali sadikami. Priprava in vnašanje v zemljo sta zelo podobni pripravi in vnašanju nitragina. Tudi semena, ki smo jih obdelali z azotogenom, moramo posejati še istega dne. Azotogen si lahko sami pripravimo, imeti pa moramo čisto kulturo azotobakterja. V to svrhu vzamemo zemljo, v kateri je veliko sprstenine in v kateri običajno živi mnogo bakterij, sposobnih za usvajanje dušika iz zraka. Da se bakterije hitreje razmnožujejo, dodamo zemlji sladkorno peso, čisti med ali sladkor. Na 1 kg zemlje potrebujemo 25 do 35 g meze sladkorne pese ali 15 do 20 g sladkorja. Nato dodamo zemlji še vodo, da nastane mehka gneto, ki jo spravimo v zaboj. Tej gneti dodamo čisto kulturo azotobakterja in jo postavimo v toplem prostoru, kjer znaša povprečna temperatura 25 do 28 stopinj. V tem prostoru mora ostati 10 do 12 dni. Nato je azotogen že primeren za uporabo. Hranimo ga lahko le 2 do 3 tedne.

Preprostost priprave in uporabe teh bakterijskih »gnojil« kakor tudi velik vpliv na dvig pridelka so vzrok, da postajajo ta sredstva važna v boju za povečanje pridelka. Kakor so se že zelo razširila na sovjetskih kolhozih in sovhoznih poljih, tako jih bomo začeli prej ali slej izkoriščati v velikem obsegu tudi pri nas. Tudi bakterije nam bodo pomagale, da bomo dvignili hektarske donose in tako zagotovili delovnemu ljudstvu večji kos kruha.

Zemlji primesavajo azotogen

Pripravljanje graha skupno z nitraginom za setev

E. Lagas:

(Ameriška sličica.)

SKRIVNOST USPEHA

Ko je missis White pri zajtrku prebirala jutranjike, je z zanimanjem opazila naslednji oglas:

»Ako znate pravilno pisati angleško, lahko napisete knjigo za otroke, ki jo boste prodali najpozneje v treh mesecih.«

Missis White je še enkrat prebrala te vrstice in se zamislila. Zakaj pa ne bi poskusila? Tega je zdaj trideset let, odkar so učitelji v šoli pohvalili prapovpis Mary Whiteove. Casa ima dovolj. Odvisni dolarji pa niso nikomur v škodo. Le kako bi pričela?

V oglasu je bilo rečeno, da se lahko za nasvet obrne na naslov: mister Will Herman, Cleveland, država Ohio.

»Treba mu bo pisati,« je pomislila missis White. Tedaj pa je njen pogled pritegnil drugi oglas:

»Pošljite nam vsebino povesti in tri dolarje. Mi opravimo vse drugo z zanjamenim uspehom. Naslov: Umetnost pisanja, Chicago, Illinois.«

Takoj poleg je druga trdka (»Literarni servisi«, Bayard York) nasvetovala, naj vsako po želji naroči: 1. značaj književnih junakov, vse izvirno in mikavno; 2. snov z zapletom, vrhunec in razpletom; 3. ugotovitev dejstev in vse drugo, kar je nujno potrebno, da bi ljudje z zanimanjem brali zgodbo.

»Lej si no tako je to treba storiti!« je pomislila missis White. »Po takem torej lahko naročis pripovedno snov kakor klobuček ali kolač za rojstni dan. Povrh ti pa še govore o nekakšnem navdihu!«

In missis White si je zamisljala pripovedke, stihe, romane, pisane platnice. In povsod njeno ime: pesmi Mary Whiteove, roman — napisala Mary White. Kaj neki bodo rekli njene prijateljice?

Ko je zvečer prišel mister White domov, je zatekel ženo pri delu. Pisala je pisma mistru Willu Hermanu, podjetju »Umetnost pisanja« in tvrdki »Literarni servisi«.

Mister White je bil delaven mož in ni kaj prida verjel, da bi mogla njegova žena s svojimi talenti prislužiti prebiti paro. Njeno leporečje se je došlej pokazalo le v trenutkih družinskih preprirov. Ko pa mu je začela missis White dokazovati, da je književnost tudi svoje vrste kupčija kakor vse drugo, se je mister White zamislil: posadil je nabočnike na nos in začel študirati vse mikavne nasvete in obete, ki so bili tako širokogrudno raztreseni po oglašnih straneh dnevnikov:

»Najlažji način pisanja. Vsakomur sto čekov po sto dolarjev. Nikakšne izobrazbe ne potrebujete. Obrnite se

na naslov: Sanders M. Kamming, Colorado Springs, Colorado.«

»Pišite za zaslužek! Srečo, bogastvo in slavo so dosegli že mnogi, ki so pisali po naši metodi. — Mister Black, Chicago.«

»Podvojite svoj literarni dohodek z naglo in lahkotno sposobnostjo! Naslašč za vas je strnjena, lepo zapletena intriga, razburljivo opisovanje, pravilna beseda, mikavni pripetljaji. — Sherwood, pisatelj, profesor, svetovni popotnik, radijski igralec, lektor. Mesto ob Slanem jezeru.«

Mister White si je pogladil plešo. Vsak oglas je ponujal dolarje. Dolarji pa niso nikoli odveč.

Missis White je zmagovala. Sama sebi se je zdela kakor alkimist, ki je dognal, kako iz črnila in papirja pridobiva zlato.

Delo je kar završalo. Se nikoli ni bila pisemska omarica pri Whitejevih tako prenapolnjena. Dan na dan je prinašal poštar nove prospekte, brošure, navodila z mnogo obetajočimi naslovi:

»Raj za pisatelja.« »Pisateljstvo veselje.« »Knjiga raznih vsebin.« »Nadomestila besed in izrazov.« »Kako oblikujemo ljudske značaje in njih delovanje.« »Kako pišemo lastne povesti in se brez plagijata okoriščamo z že natisnjenimi...«

In tako je naposled prišel dan, ko je pošta odpravila prve literarne plovce Mary Whiteove v uredništvo.

Nastopil je čas željnega pričakovanja. Sleherno jutro je missis White

Tolminski mlekarni in sirarni

Sočni planinski pašniki in zdravo podnebje že oddavna omogočajo tolminskemu kmetu živinorejo, ki je danes kljub temu, da sta te kraje previhrali dve svetovni vojni, visoko razvita in se ji v novih razmerah obeta kar najlepši napredek. Tolminska živinoreja bo zalagala Slovenijo s plemenito in klavno živino pa s prvovrstnimi mlečnimi izdelki.

V lični zgradbi na koncu Tolmina, ob cesti, ki nas povede med planinski svet obakraj Soče, proti Bovcu in Trenti, je središče tolminskega mlekarstva in sirarstva. Napis nad vrati je Mlekosir. Tako se je doslej imenovala okrajna mlečna centrala, ki pa je nedavno postala republiško podjetje za odkup mleka in mlečnih izdelkov. Zdaj se pričinja nova organizacija dnevnega odkupa mleka na Tolminskem, novo obratovanje v širšem obsegu, novo posredovanje med živinorejcem in potrošnikom. Dosihmal je tolminska mlekarna oskrbovala z mlekom in mlečnimi izdelki tolminski okraj in jeseniški revir, v prihodnje pa bo republiško podjetje gotovo lahko krilo še širšo potrošnjo, zlasti s sirom in maslom.

Tolminski živinorejci imajo že čez šestdeset let svoje zadrugne mlekarne. Povezani v stare zadrugne prinašajo va-

nje mleko, da dobe po predelavi svoje hlebce sira in drugo, podobno kakor dobi kmet za svoje žito v mlinu moko in otrobe. Viške, ki jim preostanejo po obveznem odkupu, lahko svobodno prodajo. Stari način obratovanja po vaških mlekarnah se v šestdesetih letih

marsikod ni kaj prida izboljšal. Novi čas pa zahteva širšega, modernega obratovanja. Tolminski kmet je bister in pronicljiv, zato seveda sprevidi, da so potrebni v mlekarstvu in sirarstvu novi, širši prijem. S tem bo odklenalo črni borzi. Ko bo tolminsko mlekarstvo in sirarstvo popolnoma organizirano, kakor narekajo potrebe in duh novega časa, in ko bosta na Tolminskem zrastle še kakšna dva podobna obrata, ki jih bo potreba že v bližnji prihodnosti priključila v življenje, bo Tolminsko zaslovelo z napredno živinorejo in s svojim mlekarstvom in sirarstvom po vsej Sloveniji.

Tolminska mlekarna in sirarna se razvija ob prizadevnosti in iniciativnosti svojih nameščencev in uslužbencev, ki jih je zdaj dvaintrideset. Vodi jih upravitelj Cesar. Delo se je pričelo leta 1946. Vse je bilo treba nanovo organizirati, preurediti prejšnjo skromno mlekarsko šolo v sodobno, higiensko podjetje. In ko se obrat že uspešno razvija, ga je treba še venomer izpopolnjevati. Pravkar montirajo v sirarni velike nove kotle. Doga so napravili in sestavili sami, doma v podjetju; ajdovski kotlarji pa so jih znotraj obložili s pocinjenim bakrom, kakor treba. Ob zadovoljivem odkupu bo mlekarna prevzemala dnevno po 10.000 litrov mleka. Polovico ga bodo predelali v sir, — se pravi, da bo dnevna proizvodnja dajala po 450 kg sira. Dva

tisoč litrov mleka bodo posneli za presno maslo, z ostalim mlekom pa dan na dan oskrbovali tolminski okraj in Jesenice.

Lansko poletje je tolminska mlekarna na lastno pest pridobila velik parni kotel. Pravijo mu »duša podjetja«. Po pravici. Z njim je omogočeno pravilno obratovanje. V eni uri pasterizirajo 1500 l mleka, ki ga centrifugalna črpalka črpa iz zbiralnega bazena v sprememnici. Pasterizator ga v trenutku segreje do 95° in ga s tem popolnoma razkuži, nakar se mleko prav tako hitro spet shladi. Tudi smetano pasterizirajo. Za ometanje imajo velike pinje na električni pogon. Uredili so novo hladilnico. V podkletju so prostrana, snažna skladišča. Kakor pred prazniki pri peku se vrste na policah od tal do stropa zajetni rumeni in sivkasti hlebi. Sveže pripravljene sir namakajo dva do tri dni v slanici, da se napije in dovolj nasoli, nakar ga dajo sušiti v skladišče. Po potrebi še povrhu nasujejo soli in ko sir neha piti, je dovolj slan. Tolminec dozoreva v skladišču vsaj poldrugi mesec, ementalec pa tri do štiri mesece. Hlebe je treba vsak dan obrniti in obrisati. Pa luknje v siru? S svedrom jih prav gotovo ne vrta. Mlečne bakterije v siru prekipelava, jedo mlečni sladkor in povzročajo plin, — tako nastanejo luknje! V skladišču mora biti leto in dan ugodna temperatura od 18—25° C in relativna vlaga 50—85%, da se pravilno razvijejo bakterije, ki pospešujejo postopek. Po dveh mesecih sir ne kipi več, pač pa se boljšata vonj in okus. Ementalec je najboljši po osmih, desetih mesecih, nakar namažejo kožo z lanenim oljem; parafinirajo ga, da se ne kvari.

Mlekarna ima seveda laboratorij, v katerem preizkušajo mleko glede na maščobo in kisline, maslo pa glede na odstotek vode in toščice. Da bi bil kolektiv tudi pri razvedrilu in prosveti tako povezan kakor pri delu, urejajo v bivši predavalnici rdeči kotiček s knjižnico. Za strokovno izpopolnjevanje hlevskih preglednikov, zbiralcev in planinskih sirarjev je podjetje priredilo že več tečajev, ki bodo v prihodnje bržda še bolj pogosti. Tako polaga republiška mlekarna in sirarna v Tolminu temelje za nadaljnji razmah mlekarstva in sirarstva na vsem Tolminskem.

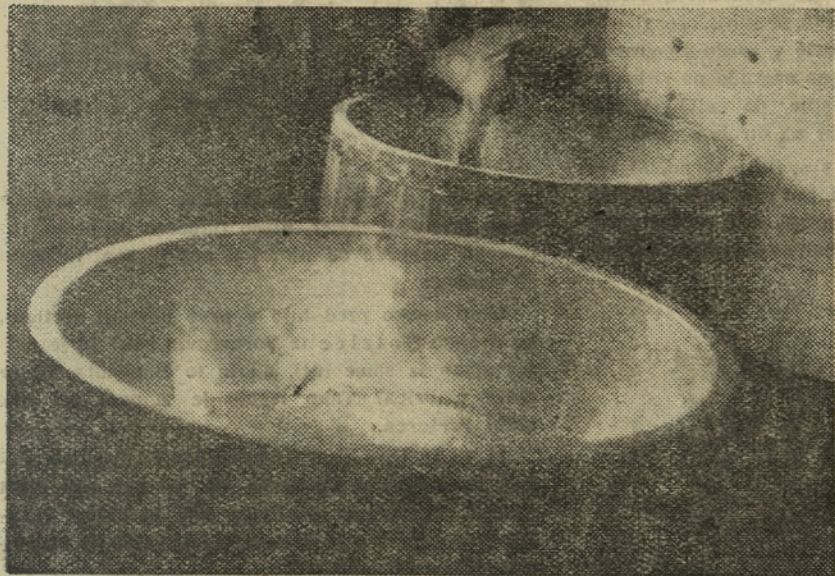
Tretja je prišla missis Yemrou. Njej je prišel nasproti mister White, očitno zmuden, in ji je rekel, da je njegova žena zbolela.

Medtem pa je missis White ihtela v svoji sobi in premišljevala nove načine, da bi vse zategnila in posekala.

Ta slička ameriških čudi je oprta na resnična dejstva. Vsi oglašci, ki smo jih navedli, kakor tudi standardno pismo urednika lahko najdete v »Objavah ameriške pisateljske zveze«, v članku Gabriella Gilberta z naslovom: »Po tujih hrbitih na Parnas.«

Mlekarska šola v Tolminu

Z lastnimi silami so postavili nove kotle za izdelovanje sira

razburjeno odpirala poštno omario. Bila je prazna.

Neko jutro pa je našla v poštni omari znan zavoj. To je bil rokopis missis Whiteove.

Kakor poštni golobi so se rokopisi drug za drugim vračali k svoji gospodari. Missis Whiteova je bila osupla. Kje pa je zajamčeni uspeh?

Toda ni še bilo vse izgubljeno. Ni kazalo izgubljati glavo. Missis White se je vnovič poglabila v prebiranje oglasov. In je brez truda našla med njimi takšne, ki so se kakor nalašč zanašali na njeno zadrževanje:

»Ne pišite za gizdaline! Pišite, da boste prodajali. Obracajte se k delovnemu ljudstvu. Ni se vam treba vznemirjati, oni potrebujejo vaš rokopis. Tudi drugim smo že pomagali, zakaj ne bi pomogli vam! — Reševanje rokopisov, Long Beach, Kalifornija.

»Časopis zavrženih pisateljev. Ti skamo povesti, ki jih nihče ne tiska.«

»Literarni svet.« Objave vašega spisa v našem časopisu vam odpre vrata k uspehu. Posamezna številka — en dolar. Prosimo vas, da v smislu našega načrta pošljete naročnino za sto izvodov.

Missis Whiteovi je bil poslednji oglaš zlasti všeč. Treba je bilo napraviti še sto dolarjev, da bi upravičila vse tisto, kar je bila že doslej zapravila.

Natančno čez mesec dni je mister White ob prihodu domov našel na že-

nini mizi kup številčk »Literarnega sveta«.

»Cestitaj mi!« je zmagovalno rekla missis White. »Natisnili so in mi poslali avtorske izvode. In kakšno pismo mi je napisal urednik!«

Mister White je vzel pismo in začel brati:

»Vi pišete neverjetno lepo. Vaša povest razodeva močan talent. Mar nam ne bi vposlali še kaj podobnega?«

»A honorar?« je vprašal mister White.

Missis White je oklevaje rekla: »Honorar mi bodo konec koncev že še poslali. Ampak ti misliš samo na denar! Ti nisi v stanu vzvišeno misliti. Zate je navdih prazna beseda...«

Nekaj dni niso po vsem mestu govorili o ničemer drugem, kakor o literarnem uspehu Mary Whiteove.

Povest, natisnjena v časopisu, — to ni kar takole kakšna nova klobeta ali posebno vmeseno testo za pecivo, v čemer so se mestne dame doslej kosale med seboj.

Prijateljice missis White so vztrajno naklepale, kako bi ji zbile slavo. Ampak kaj bi človek storil zoper literarni uspeh! Treba je doseči vsaj enak ali še večji uspeh.

Mestnih dam se je polotila literarna epidemija. Vseposvobod so škripala peresa in klepetali pisalni stroji. Dru-

žinske dolžnosti so bile pozabljene. Kosilo je bilo povsod zelo pozno. Otroke so rotili: »Ne razsajajte, mama pišite!« Poštarji že kar niso več zmagovali vsakodnevnih bremen.

Ampak miss White je slej ko prej ostala literarni svetilnik mesta. Le ona je poznala skrivnost uspeha.

Toda sreča je le redko kdaj stanovalna.

Ko je missis White neko jutro odprla redno številko »Literarnega sveta«, je začudena zagledala na prvem mestu ime svoje prijateljice missis Greenove. Takoj za stih missis Greenove je bila natisnjena povest druge mestne dame — missis Blackove. In vse skupaj se je končalo s precejšnjo burko missis Yemourjeve.

Missis White je zardela. Bilo je očitno, da so tudi njene tekmovalke našle njeno pot.

Se nikoli ni imela missis White toliko obiskov kakor to jutro.

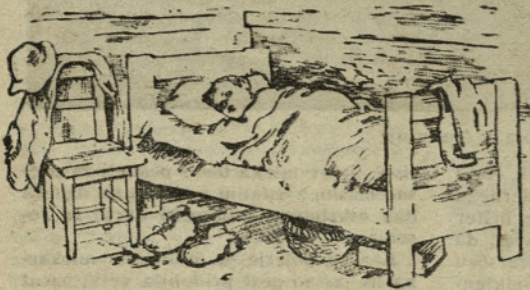
Prva je prišla missis Greenova. Prinesla je revijo in uredniškovo pismo. V pismu je bilo rečeno: Vi pišete neverjetno lepo. Vaša povest razodeva močan talent. Mar nam ne bi vposlali še kaj podobnega?

Druga je prišla missis Blackova. Tudi ona je prinesla revijo in uredniškovo pismo: »Vi pišete neverjetno lepo. Vaša povest razodeva močan talent. Mar nam ne bi poslali še kaj podobnega?«

CUDOVITA KNJIGA ZA MLADINO

Prežihov Voranc: Solzice

Te dni je založba Mladinska knjiga izdala v visoki nakladi 45.000 izvodov drobno knjižico velikega slovenskega realista Prežihovega Voranca z naslovom »Solzice«. V drobnih črticah in novelicah pripoveduje pisatelj o dogodkih in doživetjih iz svojih otroških let iz svoje rodne Koroške. Knjigi je napisal pesnik Oton Zupančič prisrčen uvod, ki ga objavljamo poleg tega pa prinašamo tudi nekaj ilustracij akademskega slikarja Franceta Miheliča, ki je knjigo opremil in ilustriral tekste z živimi, plastičnimi ilustracijami.

Beseda z Vorancem in o Vorancu

Berem in gledam.

Kdo je ta, mehak kakor dobra mati, ki reže sosedovim sirotejem pogačo, zraven pa ves trd in nasršen, kakor kuhar kadar strga hren?

Berem in gledam in strmim.

Ali si skala, ali klada, ali človek, ali medved?

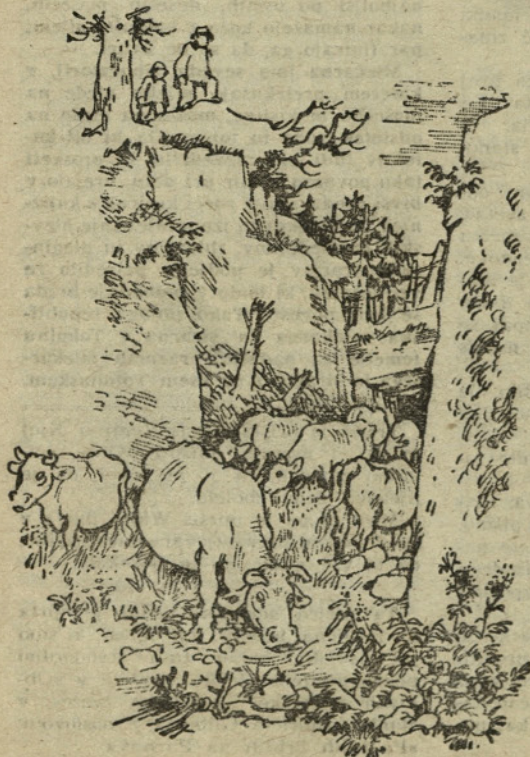
»Borer paver sem, borer paver sem, ali ne vidiš?»

Ne, ne vidim! Potuhuješ se! Zakaj nenadoma si mi drevo, dim, veter — sinjina in daljina in nič!

Odkod mi poje ta zvon?

Iz turenskih lin, izza oblakov, izpod jezera?

Brez vsakršnega sentimentalnega spakovanja in prenevedanja nežna, nežna ljubezen do svojcev, velika, velika ljubezen do domače hiše, do zemlje in kar raste na nji, do sosedov, do vsega obdajajočega, tako silna, strastna ljubezen, da si vse to, kar te obkroža, ti sam, da ne veš več, kje je konec človeka in kje se začne vnanji svet.

In silen glad, burna hlastežnost po lepoti sveta!

Ali med tem zdravim gladom, med to naravno hlastežnostjo in med uživanjem te lepote strahotna gora naporov, barikada zaprek! Zgolj nepovrnjeno garanje, gola revščina. Zivina in ljudje vpreženi od vida do vida, da cepajo od upehanosti; otrok na paši, pri plugu z neprespno, še sanjajočo glavo. In poleg domačega dela še delo v gozdu za gospodarja. Za pričakovano skromno nagrado pa si brezdušno ukanjen. »Boga hvalite, da sploh lahko živite!« To je kulaški odgovor na otrokovo upanje.

Tam pa visok kapitalist s svojo tovarno, ki izžema naše ljudi, jim sesa kri, jim pije moč. Vsiljuje jim tujo govorico in tujo misel, širi razdor med kmetom in delavcem, da se malone sovražita, dokler

se naposled le ne dokopljeta do zavesti, da imata oba enega nasprotnika, in da je nujna rešitev v enem samem zamahu zoper skupnega zatiralca in izkoriščevalca.

Da, s pašnika na višavi gledajo tiste mlade oči daleč v dolino, kjer se vali reka, drve vlaki, se podnevi kade in ponoči gore tovarniški dimniki; ob plugu premišljajo prebrisani možgani. Mlad fant srečava ljudi, sosede, spoznava kmete; se nameri na delavce, ko praznujejo praznik, ki ga pratika ne zaznamuje — prvi maj; se pretepa in z vrstniki, opazuje, primerja, snuje, sklepa in vidi,

kako je kljub vsemu človek močan! Da bi gore prekladal! In jih bo prekladal! In jih že prekladal! In tako prehodita mladi fant dolgo in težavno, in vendar naravno pot od paše in pluga do fužin in strojev, pot našega človeka od kmetijskega pastirčka do delavca, od delavca do zavednega socialista in borca za bodočnost.

Se enkrat odprem Solzice. Ali je mogoče lepše prikazati mater, njeno ljubezen do otroka in otroško ljubezen do nje? Pri nas je znal to samo še Cankar.

Glej žensko pred hišo v prvi jutranji svetlobi, ko prejme Solzice iz Vorančevih rok! To je prizor stkan iz same luči, ali ni to Bogomila, ko jo oblije mavrica? Tako lepoto je zmozel pri nas edini Prešeren.

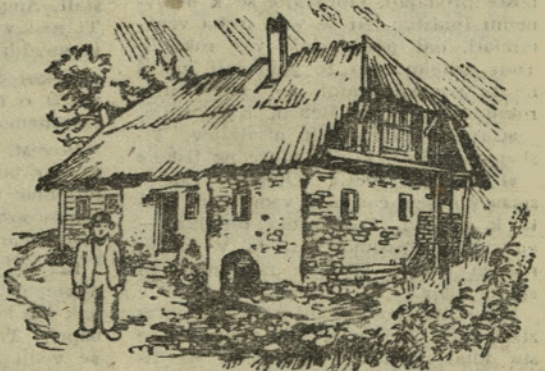
In še se ozrem od Solzic na Samorastnike, se domislim Groharja, ki je pri nas prvi občutil veličastnost kmečkega dela in mu je naslikal s svojim Spraviлом krompirja najmonumentalnejši spomenik.

Prežihovega Voranca smemo in moramo imenovati v eni sapi z našimi najboljšimi imeni.

In ti, ki boš prebral njegove Solzice, boš vedel več o človeku, kakor si vedel, preden si poznal Voranca; in potem boš komaj čakal, da boš segel še po drugih njegovih knjigah in videl, kako je človek silen in močan v svojem delu.

Voranc! Nekaj sem slišal, kakor da hočeš zopet oboleti! Nikar! Medvedu se ne spodobi biti bolnemu. Mimo tega pa nam imaš ti še marsikaj razodeti, kar bi nam brez tebe ostalo še dolgo skrito!

Oton Zupančič

Risbe Fr. Miheliča

filmski obzornik

„TRAGIČNI LOV“

Prejeli smo naslednje pismo:

»Te dni v naših kinematografih predvajajo italijanski film »Tragičen lov«. O tem filmu se je vodilo mnogo diskusij. Pokazalo se je mnogo ostro si nasprotnih mnenj zlasti o idejni vrednosti tega filma. Mislimo, da film kot celota idejno ni zgrešen in je vsekakor pozitiven doprinos italijanske kinematografije k napredni filmski umetnosti. Drugi pa trde, da je to izrazita »karlmajevščina« in »limonada« brez idejne vrednosti. Govore tudi o nekaterih nerealnih scenah (ko se iz bivše nemške komande umika tolpa, katero kmetje zaradi talke Giovanne morajo mirno pustiti mimo, itd.)

Ker se take diskusije vrše tudi drugod in ne samo na naši gimnaziji, bi bilo potrebno, da filmski kritiki objektivno razčlenijo ta film v dnevnem časopisu. Tu gre predvsem za pravilno dojetje filma, zato je taka kritika nujno potrebna, ker v nasprotnem primeru dobi gledalec popolnoma negativno mnenje o sicer pozitivnem filmu.

To pa ne velja samo za ta film, temveč za vse ostale. Zato prosimo, objavljajte objektivne kritike o vseh filmih, ki se pri nas predvajajo in to kmalu po premieri.

Vse sile za petletko!

Dijaki iz VII. gimnazije v Ljubljani.

V Ljubljani 1. junija 1949.

ali poseben čustven odnos motiti pravilno presojo. Zlasti v odnosu do filma so taki primeri pogosti: zaradi slavne »zvezdnice« je vse drlo v kino; bilo je vseeno o čem film govori, gledali so zvezdnico, ne filma. Meščanska reklama ustvarjati s svojimi pisanimi plakati ustvarjati v gledalcih vedno vnaprej čustvene odnose in sodbe. V ta namen je opozarjala na posamezne »senzacije« filmov, ki bodo prišli, zavajala je pozornost od celote k podrobnostim, od bistvenega k zunanjemu, od vsebine zgolj k obliki, da bi ljudje kakor pravi naš pregovor — »zaradi dreves ne videli gozda«.

Ostankov takih odnosov do filmske kulture je po zaslugi prejšnjih desetletij še precej med našimi gledalci, zlasti po mestih. Na drugi strani pa utegne načelni odpor proti vsemu »kar pride iz Zapada«, zlasti iz nekdanjih fašističnih dežel, voditi do tega, da pojdejo mimo nas napori in uspehi naprednih umetnikov, ki ustvarjajo sicer redka, toda dragocena dela pod najtežjimi pogoji buržoazno kapitalističnega zatiranja.

V svojem pismu pravite, da ste nekateri mnenja, da je »Tragični lov« idejno dober film, drugi pa, da je »karlmajevščina« in »limonada«.

Spricho takih nasprotnih mnenj utegne biti »Tragični lov« dober primer,

in Giovanna. Michele in eden izmed razbojnikov, Alberto, se spoznata, bila sta se pred kratkim politična kaznjenca v nemškem koncentracijskem taboru. Zato Alberto tovariša ne ubije, da pa bi ga ne izdal, vzame Giovanno za talko.

Razbojnik vodi nekdanja nemška špiunka Daniela, ki je postala Albertova ljubica. Med njimi je poklicni ubijalec, nemški esesovec. Vozijo se v rešilnem avtu in skušajo spraviti na varno denar.

Michele se boji za svojo mlado ženo, zato združnikom ničesar ne izda. Ko pa prične lov, ubere pravo sled in združniki obkolijo razbojnika v na videz zapuščenih hiš, kamor so se zašli — kjer se Daniela sestane s svojima gospodarjema, z veleposestniškima oskrbnikoma. Poglavitna bandita, ki sta napad naročila, da bi preprečila ustanovitev zadruga, pa se še pred obkolitvijo umakne na svojem motorju s prikolicco.

Toda razbojnikom se posreči uiti iz obroča. Umikajo se z naperjenim orožjem na talko Giovanno in na kmete, ki jim je žal dekleta ter ne streljajo nanje. Odpeljejo se z avtomobilom, Alberto in esesovec pa spotoma skočita na vlak, ki vozi vojaške povratnike in črnoborzičance, da bi zamenjala ukradeni denar. Na postaji jih pričakujejo kmetje in orožniki. Esesovec na begu ustrele, Alberto pa zasleduje Michele in ko mu Alberto obljubi, da bo vrnil dekle in denar, ga Michele izpusti. Daniela se s talko Giovanno zateče v nekdanjo nemško trdnjavo sredi minskih polj. Kmalu za tem, ko pride tja tudi Alberto, pridejo kmetje. Ko jih Daniela hoče pognati z minskimi polji vred v zrak, jo Alberto ustrel.

Združniki dobe nazaj svoj denar, Giovanna je rešena. Alberto sodijo: bil je pošten človek, toda nikjer ni mogel dobiti dela, stradal je in zvalilo ga je v roparsko tolpo. Ubijal ni in nazadnje je rešil združnikom vse; izpušče ga in mu povedo, kje bo našel je postal po povratku v razrvanih italijanskih razmerah ropar, ne more prav verjeti, da je svoboden; odhaja po polju, Michele, Giovanna ter združnik partizan pa ga obsipajo s kepami zemlje...

Taka je kratka vsebina »Tragičnega lова«, v katerem igrata glavni vlogi skupina združnikov in roparska banda.

Ali je to »karlmajevščina«? Ali celo detektivsko kriminalna storija?

»Karlmajevske« zgodbe so izmišljene pustolovščine črno-belih junakov, ki se kjer koli in kadarkoli dogajajo in imajo namen z napetimi pa naivnimi in neživljenjskimi zapletljivi tešiti bralečvo radovednost ter željo po pustolovščinah. Edini nauk »Karlmajevske« zgodbe utegne biti, da dobro zmagaj nad zlom.

»Tragični lov« pa se dogaja v italijanski Romagni tik po drugi vojni, v času, ko si hoče preprosto italijansko ljudstvo na razvalinah fašistične države izbojevati novo, boljše življenje. Pri tem pride v spopad s svojimi prejšnjimi zasluževalci, ki se ne ustavljajo pred nobenim zločinom, samo da bi ga lahko še naprej izkoristili.

»Tragični lov« je nedvomno napeta zgodba in kriminalci igrajo v njem veliko vlogo. Toda to je le ozadje, ob katerem se razkrivajo na eni strani strašni, po vojni popačeni človeški značaji, tragične usode in italijanske povojne razmere, na drugi pa težnje kmetijskih množic, ki preko skupne obdelave zemlje streme v novo življenje. Z drugimi besedami: »Tragični lov« je »karlmajevščina«, je »detektivka«, če odmisliš, da je vzeta iz resničnega življenja in pa vse, kar ob goli zgodbi ljudje govore, po čemer streme, za kar se boje in kar dosežejo. Tako pomenstavljanje pa je seveda docela nepravilno. Na ta način bi bil n. pr.

celo »Hamleta kriminalka«. — Avtorjem »Tragičnega lова« ni bilo niti najmanj do tega, da bi prikazali gledalcem »detektivko«, to se pravi napeto storijo o spretnih razbojnikih in še bolj spretnih detektivih, marveč so skušali obravnavati osnovna vprašanja italijanskega ljudstva po drugi vojni in pokazati tudi način, kako jih je mogoče reševati. »Tragični lov« je zato odsev italijanskih razmer in življenja po vojni, o čemer smo doslej brali v časopisih, kar pa to pot gledamo v nazornih slikah in doživljamo ob zgodbi umetniškega filma.

Ker razgalja svet izkoriščevalcev in kaže izkoriščanim italijanskim delovnim množicam pot v boljše življenje, je progresivno delo. Ker pa se ne zavzema za agrarno reformo, ker odkupuje kmetje od bogatinov orodje in stroje, namesto da bi jih vzeli, ker obračunajo samo z oskrbniki in film ne poziva na obračun in ne obračuna tudi z gospodarjem, ki živi »nekje v Milanu«, pa »Tragični lov« ni progresiven, idejno neoporečen film v našem smislu, marveč je progresiven glede na italijanske razmere. — Za nas je le nazoren filmski dokument o problematiki in težkem življenju italijanskega ljudstva po drugi vojni.

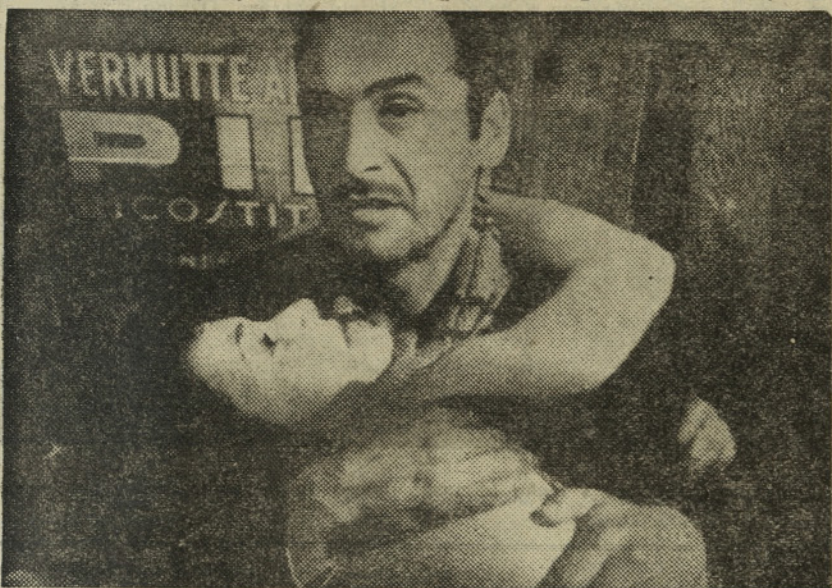
Kar zadeva očitek, da je film »limonada«, mislim, da je to v zvezi z uvodnimi opombami. Način italijanskega življenja se močno razlikuje od našega. Toda italijanski umetniki ne junačijo, prikazujejo svoje ljudi, njihove navade, njihovo kričavo živahnost in zmelo tako verno, da gledalec pogosto dobi vtis, da gleda dokumentarni film o italijanskih ljudeh. Film so seveda namenili predvsem italijanskim gledalcem in zato mora biti pristen, sicer bi mu ne verjeli. Za nas pa je, če ga gledamo brez zoprnih spominov na minule čase, tudi po tej plati zanimiv dokument tamošnje miselnosti, saj ohranja prav s takim načinom podajanja in tipičnimi posnetki pokrajine razredni ter narodnostni kolorit, kar je bistveni del umetniške oblike kakršne koli umetnine. Občutek dokumentarnosti tedaj ni posledica neznanja in okornosti italijanskih filmskih umetnikov, marveč veliko mojstrstvo mladega režiserja de Santisa, sedmih avtorjev scenarija in operaterja Otella Martella. — Nekoliko »limonadast« utegne biti Giovanna (Carla dei Poggio), ki se še ni iznebila »zvezdniških« vplivov »Cine Città« in ki se je z nekaterimi drugimi prejšnjimi filmskimi delavci vključila v skupino naprednih italijanskih umetnikov.

Kaj sledi iz tega?

Predvsem ugotovitev, da je »Tragični lov« v omenjenih mejah progresivno in umetniško vredno delo. V zgodovini italijanskega filma pomenja prav zavoljo svoje življenjske pristnosti ter iskrenosti, po svoji idejni in umetniški vrednosti, revolucionaren prelom; med naprednimi ljudmi vsega sveta je bil deležen velike pozornosti in priznanja.

Nase razmišljanje o »Tragičnem lovu« utegne biti tudi primer za pravilno presojanje umetniških filmov vobče. Pri odločanju o vprašanju, ali je film »dober« ali »slab«, je v glavnem treba tehtati dvoje: 1. ob razčlenjevanju podrobnosti ne smemo nikoli izgubiti izpred oči celote, smisla, cilja, tendence dela; nikoli ne smemo pozabiti na medsebojne odnose med posameznimi elementi neke umetnine; — in 2. vsak film naj bi presojali najprej po vplivu in pomenu, ki ga utegne imeti na gledalce tiste dežele, v kateri je nastal in katerim je namenjen, nato pa po pomenu in smislu, ki ga ima za nas in za gledalce drugih dežel.

Sporočite, če je ocena »Tragičnega lова« razumljiva, če se z njo strinjate in katera vprašanja filmske kulture vas poleg filmskih ocen še zanimajo.

Glavna junaka roparske tolpe Alberto in Daniela

Studentom VII. gimnazije radi ustrezemo. Tem bolj, ker je bila ocena »Tragičnega lова« namenjena prav za to številko »Tovariša«. Za štirinajst dni po premieri smo jo preložili zaradi pomanjkanja prostora in nekaterih bolj aktualnih filmskih problemov.

»Tragični lov« je prvi italijanski film, ki ga gledamo pri nas po osvoboditvi. Prej smo poznali le laške fašistične filme, ki so bili med leti 1938 in 1943 najtesneje povezani s tako imenovano »duhovno« pripravo na vpad fašističnih vojsk v našo domovino in s težkimi leti fašistične zasedbe.

V svojih filmih so ponarejali zgodovino in lagali o življenju. Prikazali so nam ga ob osladnih popevkih, v razkošnih salonih rimskih patricijev, po kopališčih Tirenkega morja in bogata italijanska umetnost prejšnjih stoletij je služila zgolj za kuliso filmskim krasoticam ter lepoticam, ki so se po svoji meščanski pološčenosti, t. im. italijanski lepoti hoteli kosati z ameriškim Hollywoodom. Fašistični filmi so nam bili do kraja zoprni in nobenega dvoma ni, da pomenjajo v zgodovini filmske kulture eno izmed najbolj nekulturnih poglavij.

O omenjen za uvod zato, ker utegne neko vnaprejšnje mnenje, predsodek

ob katerem se lahko pomenimo ne le o vrednosti tega filma, marveč tudi o nekaterih osnovnih kriterijih za presojo umetniških filmov vobče.

O čem nam govori film?

Po končani vojni dobe italijanski kmetje, prejšnji najemniki, v skupno obdelavo zemljo, ki pa je minirana in jo za ceno velikih naporov in tudi žrtev očističujejo min. Toda tako so revni, da ne morejo kupiti poljedelskega orodja in strojev. Sposodijo si denar, avto pa, v katerem se vozi uradnik, ki jim prinaša štiri milijone, napadejo razbojniki. Namesto denarja pripeljejo v zadrugo mrtvega šoferja in uradnika. Prodajalci spet odpeljejo živino, stroje in orodje, kar so hoteli združnikom prodati. Med senenimi kopicami pa se smehljata veleposestniška agenta in v imenu svojega gospodarja, ki žive »nekje v mestu« dopovedujeta uglednemu zadrugarju, italijanskemu partizanu, da iz njihove zadruga ne bo nič in naj kmetje spet postanejo koloni. Po prvem preplahu se združniki znajdejo in organizirajo lov na razbojnike. Po deželi bije plat zvona...

Na avtu, ki ga napadejo, se vozita od poroke mlada združnika Michele

ZVENEČI KRISTALI

Zvoneče kristale ogromnih izmer proizvajajo v zanimivih tovarnah podobno kot vzreajo piščance v valilnicah.

Stopimo v neko sobico v tovarni! Inženir, ki nas spremlja, hitro zapre za seboj majhna vrata.

»Tu je treba zelo strogo paziti na temperaturo,« pojasnjuje inženir. »Prostori se ne smejo ohlajati...«

Obdaja nas tople in vlažni zrak kakor v kopališču. V sobi je slišati enolično brenčanje ventilatorja. Na polkah, nameščenih ob stenah v večjih nadstropjih, stoje vrste okroglih steklenih kozarcev.

Mnogo dni je potrebno, da zraste večji kristal. Počasi izhlapeva nasičena raztopina soli, ki se vseda na mali kristalček, kateri se pretvarja v velik prozorni kristal pravilne oblike.

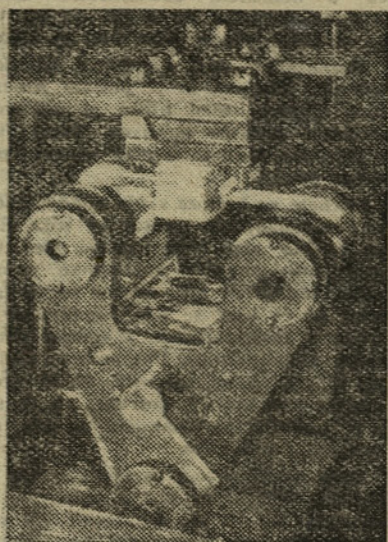
Zakaj pa je potrebna gojitev takšnih kristalov? Kakšne lastnosti imajo ti kristali?

Mehanična energija se pretvarja v električno ne samo s pomočjo trenja ali električne indukcije. Imamo pa še en način, takozvani »piezoelektrični«. »Piezo« je beseda grškega izvora in pomeni »pritisniti«. Nekateri kristali n. pr. kremenjak, turmalin in drugi imajo zanimive lastnosti. Ako se kristali stiskajo v določenih smereh, se na njihovi površini pojavljajo električni naboji. Naboj lahko ugotovimo, ako nalepimo na del kristala tenke kovinaste lističe. Ako pritisnemo na kristal, se pojavi na kovinski oblogi električni potencial. Ako se pritisek zmanjša, upade tudi potencial. S prenehanjem pritiska na kristal potencial popolnoma izgine. Kakor mnogi električni procesi, ima tudi »piezo-proces« — povratni učinek. Ako se spravi na površino kristala od zunaj električni potencial, tedaj se bo kristal pričel krčiti ali razširjati. Na ta način se s pomočjo piezo-kristala pretvarja mehanična energija (pritisek) v električno in obratno — električna v mehanično.

Najmočnejše »piezoelektrične« lastnosti vsebuje kristal Seignettove soli, zelo starega zdravila. Takšni kristali se »vzrejujejo« v posebni sobi, ki jo imenujejo »valilnica (inkubator) kristalov«. Kristali se uporabljajo pri izdelavi najrazličnejših električnih aparatov.

V naslednji sobi tovarne se kristali režejo na ploščice različne debeline. Režejo jih v strogo določeni smeri, in sicer v skladu s takozvano »osjo kristala«. V odvisnosti od tega, kako se bo izvajalo razrezovanje z ozirom na lego »osji«, se bodo ploščice upogibale pod vplivom električnega potenciala ali raztezale. Za različne aparate je večasih potrebno eno ali pa drugo.

Seveda se je težko strinjati s tem, da se kristali »razrezujejo«. Stroj, katerega opazujemo, izvaja prav za prav nekaj drugega. Tu se premika vrsta nit, ki neprestano prehajajo skozi skrinjo v vodo. Kristal se pritiska k

Vlažne nitke režejo kristal

vlažnim nitkam, ki s svojo vlago topijo mesto stika in tako počasi »režejo« kristal. Suha mehka nit ne bi mogla sama prerezati trde gnote kristala. Ploščice se brusijo do potrebne debeline, pokrivajo s tenko kovinsko oblogo in nameščajo v celoloidno vrečko, ki varuje ploščico pred vlago. Tako pripravljena ploščica se imenuje »piezoelement«.

Najbolj široko in na različne načine se uporabljajo piezoelementi v tehniki slabih tokov. Pri naročniku n. pr. nameščajo telefonski aparat s piezoelektrično slušalko. Njena izvedba je bolj preprosta kot pri navadnem elektromagnetnem telefonu. Namesto jeklenega magneta in tuljavice iz tenke izolirane žice nameščajo v slušalko malo »piezo-ploščico«. Električni signali upogibljuje ploščico, ki spravlja v gibanje tenko aluminijev membrano. Piezoelektrična slušalka je preprosta v izdelavi in tudi bolj občutljiva kot elektromagnetno slušalko. Pri enaki aparaturi ta slušalka znatno povečuje daljavo in sigurnost zveze. Kaj pa se bo zgodilo, ako govorimo pred to slušalko? Naš glas spravi v nihanje ploščice membrane, ki bo pričela v istem ritmu pritiskati na kristal. Ta kristal bo ustvaril na kovinski oblogi kristala električne naboje, z drugimi besedami: slušalka se je pretvorila v mikrofon, napravo, ki spreminja nihanje zvoka

v električne signale. Piezomikrofon je zelo popolna naprava, tako glede občutljivosti, kakor glede kakovosti delovanja.

Na isti osnovi kot piezoelektrična slušalka je zgrajen tudi piezoelektrični zvočnik. Tu se pa izkorišča ploščica Seignettove soli večjih razmer in namesto majhne kovinske membrane se uporablja papirnati stožec, nameščen v leseni škatljici. Ako se piezoelement priključi k radijskemu sprejemniku, bo njegova ploščica nihala in bo ustvarila zvočno valovanje zraka, ki ga bo občutilo naše uho. Seveda površina kristala ni tako velika, da bi mogla sprožiti močna zračna valovanja. Toda zadostuje, da položimo piezoelement na kakšen trdi predmet n. pr. na pisalno mizo ali omaro, knjigo, v okvir slike ali celo pod blazino na postelji. V teh primerih bo pričel piezoelement glasno proizvajati zvok.

Piezoelemente uporabljajo pri izdelavi grafičnih odjemalnikov, ki služijo za električno izvajanje plošč s pomočjo radijskega sprejemnika.

Najbolj popolni odjemalniki se lahko gradijo z uporabo piezoelementa. Izvedba takšnega odjemalnika je tudi nenavadno enostavna. Nihanje gramofonske igle, ki nastaja vsled pomikanja po valoviti gramofonski brazdi, upogiba majhen piezoelement in v njem se zbujajo električna napetost. Ta napetost se ojačuje v radijskem sprejemniku, ki v obliki močnih električnih signalov prihaja v zvočnik.

Imamo celo vrsto načinov uporabe piezokristala. Zdravnik pritiska na prsi bolnika majhno blazinico, v kateri se nahaja piezoelement. Utripanje srca zbujajo v piezoelementu slabe električne signale, ki gredo v ojačevalce. Tedaj se na zaslonu osciligrafa (apa-

rat, ki dovoljuje opazovati električne procese) pojavlja krivulja delovanja srca. Ta krivulja se lahko zabeleži na papirnatem traku. Tu ima zdravnik možnost proučevati dokument, ki nudi nazorno sliko utripanja srca.

Piezoelemente uporabljajo v aparatih za izboljšanje sluha ljudi, ki slabo slišijo. V tem primeru deluje piezoelement kot mikrofon. Toda najbolj zanimiva uporaba piezoelementa je v napravi, ki omogoča, da slišijo popolnoma gluhi ljudje.

Ako počti človeku n. pr. med eksplozijo bobni v ušesu in ostali organi sluha ostanejo nepoškodovani, prihaja na pomoč piezoelement. V tem primeru zadostuje, da se pritisne majhen piezoelement v bližino ušesa, ki prenaša svoje nihanje na kost lobanje človeka in dalje na ostale elemente ušesa. Tako bo gluhi človek s pomočjo piezoelementa, mikrofona in ojačevalca lovil zvočno valovanje zraka. Piezoelement uporabljajo tudi pri raziskavanju vodnih globin. Velik piezoelement, ki ga namestimo na vodni gladini in sprejema električne sunke, bo pričel mehanično nihati in bo s tem ustvaril zvočni potok pod vodo. Ta zvok, oziroma zvočni potok se bo odbijal od dna ali drugih predmetov v vodi (skale, brega in podobno) in se hitro vračal nazaj. Drugi piezoelement, ki se nahaja istotako na površini vode, bo te povratne sunke sprejel in bo opazovalcu dal podatke o strukturi vodnih globin, razdalje do brega ali nahajališča podvodnih skal. Siroko področje uporabe ima ta čudoviti kristal v vseh panogah tehnike. Pomaga nam tudi zboljšati ali celo izločiti zastarele naprave. Ogromno in koristno delo še čaka strokovnjake na polju ugotavljanja skritih lastnosti kristalov.

Ploščico pokrivajo s tenko kovinsko oblogo in jo nameščajo v celoloidno vrečko

Ivan Tomec:

Sonce in naše zime

Konec

Vremenski režim se more primerjati samo z režimom, ki ima zelo podobne osnovne naravne pogoje. Vremenske režime n. pr. v letu 1949. moremo samo primerjati z letom, ki je tudi prvo leto po maksimumu in je tudi glede aktivnosti in jakosti sončne periode zelo podobno n. pr. letu 1871 itd. Potrebni in pravilni statistiki za ta leta najbrže ne bo; tako moramo primerjati z leti, ki so po jakosti najbližja sedanjim periodi in so tudi v prvem letu po maksimumu. Nesmiselno je primerjati kakšno leto, ki je v dobi padanja aktivnosti, z letom, ki je v naraščajoči aktivnosti.

Ze delj časa poznamo zakonitost polarnosti peg v skupinah; polarnost ima 23 letni cikel. Tako je v sedanjim maksimalni periodi sončnih peg polarnost na severni sončni polobli sledeča: **vo-deča pega: jug, sledeča pega pa: sever.** Na južni polobli je vrstni red obraten.

Enaki cikli polarnosti peg, kakor v sedanjih periodih od 1944 dalje, so bili: 1901—1913, dalje 1923—1933 itd. Če hočemo tedaj primerjati leta, kakor smo preje navedli, jih moramo primerjati samo z leti, ki imajo tudi enak cikel, kakor je to od 1944 dalje. Ta polarnost je zelo pomenljiva zlasti za vreme. Pojasnimo naj še eno novo zanimi-

vost, ki se mora pri statističnih napovedih upoštevati. Razložili smo že, da gresta v soncu valovita **obe struji**, na vzhodni in zapadni sončni polobli, v isto smer, dokler ne prideta do maksima. Ako pa opazujemo sončno oblo z zemlje, torej **relativno**, takrat je zadeva sledeča. Ako je **zapadna** sončna polobla obrnjena proti zemlji (n. pr. 29. marca 1949), tedaj je smer struj od **vzhoda proti zahodu**, od leve proti desni.

Kadar pa je obrnjena **vzhodna polobla** proti zemlji (n. pr. 12. aprila 1949), tedaj je smer struj nasprotna, od **zahoda proti vzhodu**.

Vse te činjenice moramo pri res dolgoročnih napovedih upoštevati. Tako nam je bilo mogoče celo srednjo mesečno temperaturo ugotoviti naprej, ne samo za en mesec ali dva, ampak za toliko let in sicer do $+0,1^{\circ}\text{C}$! Meteorologi navajajo za trajanje mraza dobo 54 dni ali 43 dni, ne da bi vedeli za pravi naravni vzrok tega pojava. Sonce se zavrti okrog svoje osi v dobrih 27 dneh (sinodično), navedene dobe mraza pa niso nič drugega kakor trajanje serije t-subminimov, ki trajajo od poldrugega do dveh obratov t-subminima oziroma sončne oble. Kdor koli se z astronomijo ubada, mora

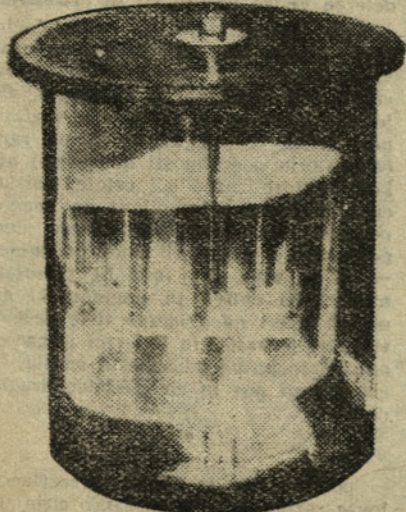
znati nekaj praktične meteorologije; a tudi meteorologi bodo morali poznati praktično astronomijo, četudi samo — astronomijo sonca.

Neogibno potrebno je za dolgoročne napovedi vremena, da imaš karlotečno statistiko za vsak dan in za dobo vsaj 50 ali več let nazaj in to za določeni pokrajinski predel. Podrobnosti tu ne morem navajati, ker sodijo na drugo mesto.

IV.

Omenil sem že, da so sončne periode različno dolge, slabotne in izredno močno aktivne. V knjigi »Tajne našega Sonca« sem na strani 59. pojasnil: »V prejšnjih stoletjih so bili ljudje samo tedaj, kadar je sonce nenadoma potemnelo, opozorjeni, da se na soncu nekaj izrednega dogaja. Le na zgodovinska poročila smo navezani, ako se je kaj takega pred letom 1611 pojavilo. Zgodovina pripoveduje, da je bilo sonce n. pr. leta 536. skozi 14 mesecev manj svetlo. Leta 626. je sonce od oktobra do junija do polovice potemnelo. Leta 807. in 840. so menili, da sta se Merkur ali Venera 8, oziroma 90 dni nahajala pred soncem. Leta 1547. je sonce tako močno potemnelo, da so se zvezde 3 dni videle pri belem dnevu.«

Današnje besedilo tega članka sodi pred zadnjič objavljeno. Čitatelji naj ga sami primerno razporedijo.

Pri stalni temperaturi rase v kozarcu velik prozoren kristal

Ljubljenec

Gospodična Armanda je držala vročo glavo svojega nečaka na grudih in poljubovala njegovo čelo, po katerem je navzlic mrazu tekel pot. Tako nekako so svete žene poljubovale Kristov obraz, ko so ga zavijale v mrtvaški prt. Kakor je bila izvrstno izračunala, bi morali tega razsipača nemudoma umakniti ljudem izpred oči ter ga prepeljati v ulico Bercail. Slučaj je hotel, da ga je zaneslo sem, kjer je takorekoč planil volku naravnost v žrelo. Chesnel se je še prejšnji večer pogajal zaradi prodaje svoje pisarne. Imel je sestanek s tajnikom gospoda Lepressoirja, ki je bil notar liberalcev prav tako, kakor je bil on notar plemičev. Mladi tajnik je bil iz imovite rodbine in to mu je omogočilo, da je prinesel Chesnelu sto tisoč frankov naplačila.

»S stotisoč franki — je razmišljal stari notar, medtem ko si je mel roke — bo mogoče odgnati nekaj upnikov. Mladi mož ima kopico dolgov. Tu-le ga bomo lepo zaprli, sam pa se bom napotil k upnikom, da jih pridobim za poravnave.«

Chesnel, dostojanstveni in vrli Chesnel je imenoval upnike svojega ljubljence, grofa Victurniena, pse. Bodoči notar pa je zapušča ulico de Bercail ravno v trenutku, ko je kočija gospodične Armande zavila vanjo. Zvedavost, lastna slehernemu mladem človeku, ki bi ob takem času na tem mestu opazil kočijo, ki se je ustavila pred vhodom starega notarja, je bila dovolj tehtna, da se je tajnik ustavil, se umaknil v vdolbino neke veže in opazoval prišlece.

»Kaj dela tukaj gospodična Armanda d'Esgrignon ob tej uri?« se je začudil. »Kaj se dogaja pri Esgrignonovih?«

Chesnel je sprejel prišlece zelo tajinstveno. Ugasnil je celo luč, ki jo je držal v rokah. Ko pa je uzrl Victurniena, se je zavel položaja, čim mu je gospodična Armanda zasepetala v uho eno samo besedo. Ozrl se je po ulici, ki je bila na oko tiha in mirna, nato je dal znamenje in mladi grof je prhnil iz vozila na dvorišče.

Toda bilo je že prepozno. Chesnelov naslednik je vedel, kje se skriva Victurnien.

»Gospod grof!« je izdaval stari notar, ko so Victurniena spravili v sobo poleg Chesnelove pisarne, kamor se je komaj utegnila stisniti polovica telesa starega dobričina.

»Da, gospod!« je odvrnil mladi mož, ko je doumel vzklík svojega starega prijatelja, »nisem vas hotel poslušati in zdaj sem na dnu brezna, kjer me čaka pogin!«

»Nu, to ni nikakor nujno!« je povzel stari notar in se ozrl najprej na gospodično Armando, nato pa na grofa. »Dovolj dolgo sem vlekel ta jarem, zdaj pa sem se končno odločil, da ga odložim. Jutri popoldne dobim stotisoč frankov. S tem denarjem se bo dalo urediti to in ono. A gospodična!« mu je dejal, obrnjen k Armandi, »vi ste utrjeni, prosim vas, stopite zopet v kočijo in se odpeljite domov k počitku. Jutri bomo nadaljevali s to stvarjo!«

»In on? Je li na varnem?« je vprašala, pokazavša s prstom na Victurniena.

»Popolnoma.«

Objela je svojega nečaka, kanila nekaj solz na njegovo čelo in se posvelila.

»Dragi, dobri moj Chesnel, kaj pa pomeni sto tisoč frankov v mojem položaju?« je čez nekaj časa dejal grof svojemu staremu prijatelju, ko sta začela govoriti o zadevi. »Zdi se mi, da sploh ne poznate obsega moje stiske.«

Victurnien je začel pojasnjevati svojo stvar. Pri-povedoval je tako, da je Chesnel obstal kakor zadet od strele. In brez moči ki mu jo je dajala njegova privrženost mladem grofu, bi bil podlegel temu udarcu. Solze so se mu v potokih vlije iz oči, o katerih so mislili ljudje, da so že davno presahnile. Nekaj trenutkov se je vedel kakor brez uma. Bil je podoben človeku, ki vidi, da mu gori hiša. Skozi

okno sikajo plameni, ki zajemajo tudi zibelko njegovih otrok, katerim gorijo že lasje. Vendar se je oprl na nege, dvignil svoje stare roke ter jih začel krotiviti in loviti kakor zmešan človek.

»Naj vas oče umre, ne da bi kaj vedel o tem, mladi mož! Devojl je, da ste falsifikator, ne postanite še morilec lastnega očeta! Kaj, na beg mislite? Ne! Obsodili vas bodo v odsotnosti. Nesrečnik! Čemu niste ponaredili mojega podpisa? Jaz bi bil plačal terjatev in ne bi bil odnesel menice držav-nemu tožilecu. Zdaj pa ne morem ničesar ukreniti. Potisnili ste me v najgloblji kot pekla! Kaj bo zdaj z nami? Kaj naj storimo? Če bi nekoga umorili, bi vam to oprostil — toda falsificirati... Falsificirati! A čas beži...« Dvignil je prst in pokazal na stensko uro s pretečo kretinjo. »Zdaj vam je potreben še ponarejen potni list. Iz enega zločina se poraja drugi. Treba je« je spregovoril po kratkem premolu, »treba je za vsako ceno rešiti hišo d'Esgrignon.«

»A denar je vendar še pri gospe de Maufrigneuse!« je vzklíknil Victurnien.

»Tako?« si je oddahnil stari notar »Torej imamo le še trohico upanja. Ali bomo mogli kupiti Choisiera — to je vprašanje! Dobil bo lahke vsó zemljo, ki je rodbinska last. Treba bo iti k njemu, zbuditi ga, ponuditi mu vse! Nu, in...« Napravili bomo tako, kakor da niste vi zakrivil falsifikata, ki ga bom jaz vzel na svojo vest!... Vem, čaka me prisilno delo, ker sem pa že star, me bodo same zaprli...«

»Jaz sem samo napisal izplačilni nalog«, je dejal Victurnien, ne da bi se začudil tej nerazumljivi vdanosti.

»Tepec! — Oprostite gospod grof! Morali bi nalog predložiti v podpis Josephinu, če ste se že odločili za takšen postopek!« Stari notar je povišal glas. »On je dober človek, vse bi bil vzel na svoje rame! Ni dvoma, svet propada!«, je nadaljeval in zopet sedel na stol. »Ta du Croisier pa je tiger in paziti moramo, da ga ne zbudimo. Koliko je ura? Kje je izplačilni nalog? V Parizu bi ga morda lahko kupil pri Kellerju, tam bi se morda dal doseči sporazum. Ah, v tej aferi je vse nevarno. En sam nepravil korak, pa bo vse izgubljeno! Pojdite, skrijte se! Nihče ne ve, da ste tukaj živi pokopani v kleti. Jaz se odpeljem v Pariz, podvizati se moram, kajti že čujem ropot poštnega voza iz Bresta!«

V trenutku je bil stari notar zopet v posesti svojih sposobnosti iz mladih let. Gibčnost in moč sta se vrnila. Spravil je urno vse potrebitine za na pot, dodal k temu šest funtov težak hleb kruha, zaklenil sobo in pustil v nji svojega ljubljene mladega grofa.

»Bodite tihi in mirni, ostanite tu do mojega povratka, ponoči ne prižigajte luči, sicer vas neogibno čaka prisilno delo!« je rekel. »Ali me razumete, gospod grof? Če kdo v mestu izve, da ste v mojem stanovanju, vam ne uide prisilno delo!«

Chesnel je zapustil hišo potem ko je naročil gospodinj, da ne bo sprejel nikogar zaradi bolezni. Pretental je poštnega odpravnika s pripovedovanjem nekega izmišljenega romana in dosegel, da so ga spustili v poštni voz brez potne dovolilnice, ob koncu pa ni pozabil pripomniti, naj njegov nenadni odhod ostane tajen. K sreči je bil poštni voz prazen.

Naslednji dan proti večeru je bil že v Parizu. Ob devetih zjutraj se je ogasil pri Kellerju, kjer so mu povedali, da je usodni izplačilni nalog že tri dni v rokah Croissiera. Izpraševal je po ovinkih zelo oprežno in ni zasledil nič sumljivega. Predno je odšel, ni pozabil vprašati, ali ne bi mu mogli v primeru, da se zadeva s plačilnim nalogom uredi, vrniti listine. Francois Keller je pojasnil, da je izplačilni nalog last du Croissiera, ki je edini pristojen za to, da ga zadrži ali zavrne. Ves obupan se je tedaj napotil k vojvodinji. Ob takem času ni gospe de Maufrigneuse nikogar sprejemala. Chesnel je razumel, da je vsak trenutek dragocen. Sel je v predsobo, napisal na listek nekaj besed in dosegel pri služinčadi, da so sporočilo takoj

odnesli vojvodinji. Kljub temu, da je bila gospa se v postelji, je v neznanje začudenje sobarice pristala na to, da sprejme obiskovalca. Oblečena je bila v črne hlače z nabranimi nogavicami in solni z zaponko.

»Kaj vas prinaša k meni, gospod notar?« je nagovorila Chesnela. »Kaj želi nenavidez od mene?«

»Pri vas, gospa vojvodinja, leži naših sto tisoč škudov!« ji je odgovoril notar.

»Res je tako. Kaj naj to pomeni?«

»Denar je bil izplačan na ponarejen podpis in posledica falsifikata bo prisilno delo. Toda menica je bila podpisana vam na ljubo,« je z živahno vlnudnostjo rekel Chesnel.

»Kako da niste tega ugenili prej, ko ste tako duhevit? Namesto da delite nauke meni, bi bili morali izprašati vest mlademu grofu in ga ustaviti dokler je bil čas za to. Kaj bi se pa izcimilo, če bi se stvar ne dala popraviti? Morali bi se zagovarjati pred samim kraljem!«

Po prvih besedah, ki so pojasnile zadevo, je obšel vojvodinjo občutek sramu zaradi takšnega obnašanja napram tako surastnemu ljubimcu. Ni pa ji bilo povšeči to, da bi lahko nanjo padel kak sum. In v želji, da bi pokazala, kako zvesto hrani denar, katerega se se ni dotaknila, je hipoma pozabila na vsa pravila dostojnosti, vrgla z ramen peletine ter se razgalila pred notarjem kakor angeli iz Lamartinovih vinjet. Naposled se je vsa zbegana vrnila v posteljo, potem, ko je izročila Chesnelu sto tisoč škudov.

»Gospa, vi ste pravi angel... Toda na žalost še nisem povedal vsega. Računam še vnaprej na vašo pomoč, kajti brez nje ni rešive.«

»Vas rešiti? Dobro, storila bom vse, da uspem ali pa propadem. Veste, človek mora biti res hudo zaljubljen, da se ne ozira niti več na zločin. Ali ste vi že storili kaj podobnega za kakšno žensko? Bedni mladenci! Pojdite, pojdite, ne izgubljajte časa, dragi gospod Chesnel. Računajte na mojo pomoč kakor na samega sebe!«

»Gospa vojvodinja, gospa vojvodinja!«

Stari notar ni mogel od ginenosti spraviti iz sebe nič več kakor ti dve besedi. Jokal je, rad bi bil zaplesal od veselja, toda prestrašil se je, bal se je, da ne bi prišel ob pamet in se je rajši zbral.

»Midva ga bova rešila,« je dejal, odhajaje od vojvodinje. Napotil se je naravnost k Josephinu, ki mu je odprla pisalno mizo s papirji mladega grofa. Tam so našli nekaj pisem du Croissiera in Kellerja, ki bi jim utegnili koristiti. Nato je sedel v poštni voz, ki je že čakal na odhodu. Dal je kočijažu takšno nagrado, da je pognal konje kakor lastavico. V kočiji sta bila še dva potnika, ki se jima je prav tako mudilo domov kakor njemu. Dogovorili so se celo, da bodo kosili kar med vožnjo. Cesta se je naglo odmikala.

Notar se je vrnil domov po tridnevni odsotnosti. Čeprav je bila ura enajst zvečer, je že bilo prepozno. Pred vrati svoje pisarne je opazil orožnika, in ko je stopil čez hišni prag je videl, da je mladi grof kot jetnik na dvorišču. Če bi imel dovolj moči, bi bil pri priči pobil vse orožnike in druge zastopnike pravice, zdaj pa ni mogel storiti drugega, kot da se je vrgel Victurnienu krog vratu.

»Če ne bom mogel doseči, da se stvar potlači, morate izvršiti samomor, preden bo sestavljena obtožnica!« je zasepetal mladem grofu na uho.

Victurnien je bil ves pobit in je nerazumljivo buljil v notarjev obraz.

»Samomor?« je ponovil kakor da ne razume.

»Da, samomor. Če nimate poguma, pa računajte z menoj!« je pristavil Chesnel in mu krepko stisnil roko.

In navzlic bolesti, ki mu jo je povzročil ta prizor, se je držal na drgetajočih nogah ter opazoval otroka svojega srca, grofa d'Esgrignona, potomca slavne rodbine, ki je korakal med orožniki, policijskim poverjenikom in sodnim izvršilcem. Starec je zadobil svojo odločnost šele potem, ko mu je sprevod izginil izpred oči ter ni bilo več slišati korakov in je postalo vse tiho.

Filatelija

DROBNE ZANIMIVOSTI

V Brežicah deluje agilni krožek filatelistov. Dne 21. V. so pripravili člani Toplišek, Jurhar in upravna pošte Negovetičeva propagandno razstavo v izložbi urarja Gregorčiča. V izložbi so prikazane znamke FLRJ, od osvoboditve dalje, izvodi naše strokovne literature ter primerne parole. Beležimo uspešno iniciativo brežiških filatelistov, ki bo našla prav gotovo posnemalce tudi v drugih krajih.

»Jugofilatelija«, poslovalnica v Ljubljani je že ob Prazniku dela razstavila v svoji izložbi v Franciskanski ulici 3 prvomajske znamke in originalne Trpinove osnutke za nove letalske in frankovne znamke.

Za tem je pripravila razstavo pod temo »Živalski svet na znamkah«. Razvrstitev daje zbiralcem primer, kako naj smotno uredi svoje prirodoslovno zbirko motivov.

Geslo naslednje razstave v okviru Tedna ljudske tehnike je »Tehnika na znamkah«. S temi razstavami v izložbi, ki se bodo nadaljevale in obnavljale, ima »Jugofilatelija« namen, širiti smisel za zbiranje motivov po strokovnih literaturah. Ljudstvo z zanimanjem ogleduje te periodične razstave, kar doka-

zuje, da je podjetje na dobri in zdravi poti.

V Belgiji bodo 1. julija t. l. slavili 100-letnico prve belgijske znamke.

Michelov katalog (prvi zvezek) je po sedemletnem presledku založila znana trdka Schwaneberger v Leipzigu. Po tisku in slabem papirju in zvezek, ki obravnava samo znamke Nemčije, zelo zaostaja za nekdanjim katalogom.

NOVE ZNAMKE

Avstrija je nedavno izdala dopolnilne vrednote frankovnih znamk za 5, 50, 70 grošev ter 3 šilinge s slikami narodnih noš. Nadalje je izšla posebna dobredelna serija »Za deca« s 4 vrednotami. Avstrijski esperantisti bodo imeli v juniju t. l. na Dunaju

svoj kongres. Pošta bo izdala tedaj posebno znamko po 20 grošev (zeleno).

Francija je izdala za 100-letnico francoske znamke (1848—1949) serijo znamk v petorčku, ki sestoji iz štirih znamk in vinjete z napisom (v sredi). Vrednote: 15 fr., 25 fr. (Ceres 1949) ter 15 in 25 fr. (Mariana 1949).

Švica je dala v promet dne 27. aprila 1949 posebno letalsko znamko »PRO AERO 1949« za 1,50 fr. v rumeni barvi, ki je bila uporabljena istega dne za frankaturo izrednega letalskega poleta na prost St. Gallen-Lugano z vmesnimi postajami v mestih La Chaux de Fonds in Bellinzona. Za ta polet so bili v prometu posebni pismenski ovitki in priložnostni žigi.

Dne 16. V. 1949 so izšle posebne znamke v spomin na 100-letnico obstoja zvezne pošte (1849—1949) in na 75. obletnico ustanovitve Svetovne poštne zveze v Bernu (1874—1949). Vrednote:

- 1. 100 let zvezne pošte:
- 5 rapenov (siva-rumena-rdeča) — poštni rog.
- 20 rapenov (peterovprezna poštna kočija) — vijoličasta-rumena-siva;
- 30 rapenov (rjava-rumena-siva) — poštni avto s priklopnikom.
- 2. 75-let Svetovne poštne zveze:
- 10 rapenov (zelena-sv. zelena) — spomenik v Bernu;
- 25 rapenov (rdeča, sv. rdeča) — zemeljska obla, ki jo ovija trak z napisom »Union postale universelle«;
- 30 rapenov (modra, sv. modra) — obla kot simbol poštne zveze, ki jo obkrožajo 5 golobov).

Ob dnevu izida so bili v uporabi 3 priložnostni žigi, v prodaji pa so bile tudi posebne razglednice (10 kosov).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
15					16								
17				18		19				20			
21			22		23		24	25	26				
27			28			29		30				31	
32		33				34			35		36		
				37	38			39					
	40	41		42				43			44		
45						46		47		48			49
50					51		52						
53						54							

KRIZANKA

Besede pomenijo: Vodoravno: 1. industrijsko in pristaniško mesto v Sovjetski zvezi, 5. nosilec sodobnega napredka, 15. pokrajina v Grčiji (mnovina), 16. voditelj italijanske reakcije, 17. del telesa, 19. italijanski spoinik, 20. stil, 21. posmehljivci, zbadljivci, 24. sodobna kulturna dobrina, 27. industrijska rastlina, 28. naš heroj, 30. prenasalec vesti, 31. pol race, 32. prebivalec otoka v Jonskem morju, 34. živalski glas, 35. del rastline, 37. naplacija 39. južni sad, 40. zaliv Jadranskega morja, 43. japonska denarna enota, 44. oziralni zaimek 45. pravilo, baje (turško, arabsko), 47. razpredelnice, 50. grška črka, 51. udomačitev, nasilno umirjenje, 53. uradni akt ob ženitvi ali moštvi, 54. ptica (ljubkavalna oblika). — Navpično: 1. plemenit mineral, 2. naprava, pristoj, 3. japonska oblačila, 4. redka kovina, 6. predlog, 7. ves, neposkodoval, 8. rusko moško ime, 9. dva enaka samoglasnika, 10. tuja kratica (mesto pečata), 11. grška črka, 12. veliko, znatno, 13. oseba iz Gotovčeve opere, 14. bolezen, 18. trik, prevara, 22. žensko ime, 23. glej 44. vodoravno (narobe), 25. igralna karta, 26. univerzitetna oblastva, 29. naslov, 31. ocenjevalec vrednosti, 33. mesto v ZDA (fon.), 36. umetni ogenj (dvojina), 38. vrsta juhe, 39. gradivo, 40. oblika pomožnega glagola, 41. pripadnik izumrlega tatarskega plemena, 42. starogrski bajeslovni junak, 45. delovni prostor v rudniku, 46. neznanost v računstvu, 48. voznikova potrebščina, 49. žensko ime, 52. kvartaski izraz.

IZPOPOLNJEVALKA

r l — — č
s l — — a
r a — — o
s n — — o
k o — — e
p n — — a
b r — — a
J a — — o
d u — — t
z v — — i

Vstavi namesto črke črke tako, da boš dobil besede določenega pomena. Ob pravilni rešitvi boš bral v obeh navpičnih vrstah imeni in priimka dveh slovenskih pisateljev.

RESITEV UGANK V 21. STEVILKI

Stevilčnica: Primorska, Prekmurje, Dolenjska. Če sedaj po vrstnem redu označimo p s 1, r z 2, i s 3 itd ter nato uvrstimo v številčnico ustrezajoče črke namesto števil, dobimo: Kdor skupnosti daje, tudi od nje prejema.

Besedna uganka: kolo, dvor — kolo-dvor.

Krizanka: Vodoravno: 1. Korosko, 7. predivo, 14. opeke, 15. bo, 17. ananas, 18. Meka, 19. kosa, 21. imata, 22. era, 23. godalo, 25. Akim, 26. ta, 27. Politika, 29. Oke, 30. komu, 31. umi, 33. Al, 34. koliba, 35. ožaren, 37. ko, 38. Ela, 40. eter, 42. ave, 44. Aragonec, 47. za, 48. Pind, 50. asaner, 51. Lei, 52. Enare, 54. otec, 55. kala, 56. lakota, 58. Ag, 59. sosed, 60. Arabija, 61. Arizona — Navpično: 1. kometi, 2. opera, 3. Reka, 4. Oka, 5. se, 6. obodi, 8. Ra, 9. eni, 10. dama, 11. inako, 12. Vatikan, 13. osamel, 16. osati, 19. Kolubara, 20. ali, 23. goml-

CRKOVNICA (Nagradna)

A	T	A
K	E	A
A	O	N
O	T	R
I	U	I
F	K	A
A	I	N
O	R	K
O	B	R
O	D	N
A	G	N
O	K	P

Vpiši v gornji lik črke: A, A, B, D, D, E, I, M, M, N, O, O, O, O, R, R, S, S, S, T, V, U, U, Z, tako da boš bral v vodoravnih vrstah besede določenega pomena. Po pravilni rešitvi boš bral v obeh navpičnih vrstah pozdrav.

Rešitve sprejemamo do vključno sobote 13. junija. Pošljite nam jih na dopisnicah, ki jih naslovite na: Uredništvo »Tovariša«, Ljubljana, Knafljeva ulica 5 (Večerno razvedrilo). V naslovu navedite tudi svoj poklic.

la, 24. okuženec, 27. pole, 28. amater, 30. ko, 32. Irec, 34. kovinar, 36. Br, 37. kapela, 39. Agata, 41. balada, 43. enaka, 45. osa (aso), 46. Onega, 47. zelen, 49. drob, 51. laso, 53. eti, 55. koz, 57. aj, 59. sl.

RESITEV UGANK V 22. STEVILKI

Krizanka: Vodoravno: 1. kes, 4. srp, 7. mak, 10. ure, 11. Til, 12. Uri, 13. Mezica, 15. Azori, 18. no, 20. ova, 22. zid, 23. NN, 25. Euare, 26. baza, 27. staja, 30. Ana, 31. nem, 32. ri, 33. Eve, 35. antona, 37. brigada, 40. Armenec, 43. dolina, 45. akt, 46. ve, 47. Iva, 48. Krf, 50. Aksej, 52. Zila, 54. kotel, 56. la, 57. Ema, 58. zanesen, zanesen, 60. te, 61. mo, ram, 62. Poljak, 65. zal, 66. Ida, 68. alj, 69. ata, 70. sak, 71. čas. — Navpično: 1. Kum, 2. ere, 3. Sežana, 4. stave, 5. ri, 6. platana, 7. Mura, 8. ari, 9. ki, 14. ec, 16. zarana, 17. oče, 18. niz, 19. oda, 21. ena, 22. zaman, 24. nio, gova, 26. Benetke, 27. Srb, 28. tir, 29. Avala, 31. Nemka, 34. Edi, 36. tra, 38. idila, 39. Ankona, 41. eve, 42. cel, 44. Artemis, 49. fes, 51. sanjač, 52. zet, 53. ime, 54. kar, 55. lepak, 58. Zola, 59. no, 61. mat, 63. Ala, 64. kis, 65. za, 67. da.

radio

Radio Ljubljana, Maribor in Slovensko Primorje (669 m, 449 m, 210 m) ima dnevno na sporedu te redne oddaje: 5.00 do 6.00 Pozdrav delovnim ljudem — vmes ob 5.15 Napoved časa, poročila in objava dnevnega sporeda in ob 5.50 Jutranja telovadba; 6.00 do 7.00 Jutranji koncert — vmes ob 6.20 Napoved časa, poročila in objava dnevnega sporeda; 12.30; Napoved časa in poročila; 12.45 Zabavna glasba; 14.30 Napoved časa, poročila in objava večernega sporeda. Eazed nedolje vsak dan ob 19.30 Napoved časa, poročila in objava sporeda za prihodnji dan; 19.45 Zabavna glasba; 22.00 Prenos poročil Zvezne postaje Beograd. Oddaja se dnevno zaključuje ob 23.30. — Nadalje prinaša naš spored za prihodnji teden sledeče oddaje:

PONEDELJEK 13. JUNIJA

12.00 Opoldanski koncert. Na sporedu: Bach, Schumann, Berlioz; 13.00 Oddaja za pionirje: Iz jadranskega letalstva (letenje); 13.20 Pesmi in plesi raznih narodov; 14.00 Igra orkester Radia Ljubljana pod vodstvom Alija Dermelja; 14.45 do 15.30 Pisan spored izvaja na harmoniki Avgust Stanko, vmes orkester mandolin in ob 15.00 Kulturni pregled; 18.30 Jurij Gregore: Kvartet v emolu. Izvajajo: Karlo Rupel, Ali Dermelj, Giusto Capone in Oreste Orsini (prenos v Zagreb); 19.00 Ruski tečaj; 19.20 Glasbena medigra; 20.15 Poje zbor AF2 z Viča pod vodstvom Zore Sluga; 20.40 Ljudska univerza; 21.00 Iz skladnice slovenskih skladateljev — Anton Forstere; 22.30 Nočni koncert

— na sporedu Ottorino Respighi in Alberto Pizzini.

TOREK, 14. JUNIJA

12.00 Zabaven opoldanski spored; 13.00 V borbi za plan; 13.15 Pester spored orkestralne in solistične glasbe; 14.00 Igra Vaski kvintet; 14.45 Nekaj lirčnih skladb; 15.00 Filmska oddaja; 15.10 Koncert pianistke Jelke Suhadolnik. Na sporedu: Bach, Chopin, Skrjabin; 18.30 Drobne skladbe; 18.40 Literarna oddaja: Pesmi Aste Škerljeve; 19.00 Igra orkester Radia Ljubljana pod vodstvom Alija Dermelja; 20.15 Prenos iz Opere; 23.00 Pisan spored do konca oddaje.

SREDA, 15. JUNIJA

12.00 Opoldanski koncert; 13.00 Ruski tečaj; 13.20 Igra orkester mariborske radijske postaje pod vodstvom Draga Lorbeka (prenos iz Maribora); 14.00 Nekaj skladb za klavir in klarnet, izvajata: Ginette Doyen in Frederik Thursten; 14.45 Narodna glasba (prenos iz Zagreba); 15.15 Kulturni pregled; 18.00 Oddaja za frontne brigadirje; 18.30 Glasbena slika; 18.40 Mali leksikon za pionirje; 19.00 Igra Tamburaski orkester; 20.00 Politični komentar iz Beograda; 20.15 Skladbe starejših slovenskih mojstrov; 20.30 Koncert zbora SKUD »Jože Moskršič« pod vodstvom Slavka Miheličica; 21.00 Jezikovni pogovori; 21.10 Koncert skladb Vitezslava Novaka izvaja pianist Marijan Lipovšek; 21.30 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana pod vodstvom Bojana Adamičica; 22.30 Iz del Blaža Arničica

ČETRTEK, 16. JUNIJA

12.00 Lahki opoldanski spored; 13.00 Glasbena oddaja za pionirje; 13.20 Uganite, kaj igramo; 14.00 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana pod

vodstvom Bojana Adamičica; 14.45 do 15.30 Poje Fantje na vasi — vmes plošče in ob 15.00 Fiziokulturna oddaja; 18.30 Samospeve poje Ivica Eric, pri klavirju Marijan Vodopivec; 18.45 Ljudska univerza; 19.00 Igra orkester Radia Ljubljana pod vodstvom Alija Dermelja; 20.15 Pesmi o pomladi poje Stefka Odar, pri klavirju Dana Pe-rusek; 20.30 Literarna oddaja: Maksim Gorki: Trije ljudje; 21.00 Igrajo mali orkestri; 21.15 Slovenska umetna glasba (prenos v Zagreb); 22.30 Nočni koncert. Na sporedu dela: Cesar Francka in Jacques Iberta.

PETEK, 17. JUNIJA

12.00 Opoldanski koncert. Na sporedu: Barber, Savino; 13.00 Oddaja za ljudske odbore; 13.20 Pester spored slovenskih narodnih in umetnih pesmi, Sodelujejo: Slovenski vokalni kvintet in Avgust Stanko, vmes glasba s plošč; 14.00 Igra orkester Radia Ljubljana pod vodstvom Alija Dermelja; 14.45 Nekaj samospelov P. I. Čajkovskega; 15.00 Kulturni pregled; 16.10 Koncert čelista Gende Sedlbauerja, pri klavirju Pavel Sivie; 18.30 Pogovor s pionirji; 19.00 Pol ure samospelov na besedilo Aleksandra Puskina. Pojeta Ksenija Vidali in Rudolf Francel, pri klavirju Danilo Svava; 20.00 Politični komentar iz Beograda; 20.30 Poje oktet SNG iz Maribora pod vodstvom Ferda Pirca (prenos iz Maribora); 20.50 Popularni večerni koncert; 22.30 Vedro glasbo izvaja komorni orkester; 23.00 Komorna ura Josefa Haydna. Sodelujejo: Manja Mlejnik, Attilio Orsini in Bojan Adamič

SOBOTA, 18. JUNIJA

12.00 Veder opoldanski koncert; 13.00 Iz popularnih koncertov in simfonij; 14.00 Igra Veseli trio; 14.45 Sa-

mospeve poje baritonist Andrej Strukelj, pri klavirju Samo Hubad; 15.00 Tedenski fizkult, pregled; 15.15 Slovenske narodne pesmi; 18.00 Oddaja za frontne brigadirje; 18.30 Igra orkester Kalman Koči (prenos iz Zagreba); 19.00 Literarna oddaja: Fast; Državljan Tom Paine; 19.15 Nekaj skladb za gibčne prste; 20.00 Tedenski zunanji politični pregled; 20.20 Hrvatska narodna glasba; (prenos iz Zagreba); 20.50 Veder večerni spored; 21.30 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana pod vodstvom Bojana Adamičica; 22.30 Plesna glasba do konca oddaje

NEDELJA, 19. JUNIJA

8.00 do 9.00 Veder jutranji spored vmes ob 8.30 Napoved časa, poročila, objava dnevnega sporeda in vremen-ska napoved; 9.00 Literarna oddaja — Stritar: Dunajski soneti; 9.40 Poje zbor sindikata Tobacne tovarne iz Ljubljane pod vodstvom Jožeta Hancica; 10.10 Dopoldanski simfonični koncert; 11.00 Reportaža; 11.30 Komorna ura glasbene sote; 13.00 Pol ure za pionirje in cicibane: O kresu in plesu (iz Bevkovih pesmi); 13.30 Igra orkester mariborske radijske postaje pod vodstvom Draga Lorbeka (prenos iz Maribora); 14.30 Napoved časa, poročila in objava večernega sporeda; 14.45 Poje slovenski sindikalni kvintet; 15.00 Oddaja za naše podeželje; 19.00 Slavni violonisti, pianisti, pevc in dirigenti s plošč; 19.30 Politični komentar iz Beograda; 19.45 Zabavna glasba; 20.00 Napoved časa, poročila in objava sporeda za naslednji dan; 20.15 Nekaj polk za klavir Bedricha Smetane; 20.30 Kaj bo prihodnji teden na sporedu; 20.50 Fiziokulturna poročila; 21.00 Iz kronike ustvarjanja skladatelja Rimskega — Korzakova; 22.30 Lahki nočni spored

»Tovariša« (Inštrirani) tednik »Slovenskega poročevalca« Izhaja vsak petek — Urejuje uredniški odbor — Uredništvo v Ljubljani, Knafljeva ulica št. 5, telefon št 55-22 Uprava, Selenburgova ulica 5; telefon št 33-94 — Čekovni račun št 6-90601-15 Tisk tiskarne »Slovenskega poročevalca«, nakrofič tiskarne »Ljudske pravice« Posamezna številka 8 din, mesečna naročnina 25 din, polletna 150, celoletna 300 din, za inozemstvo mesečno 50 din.

Naši slepi v delovni skupnosti

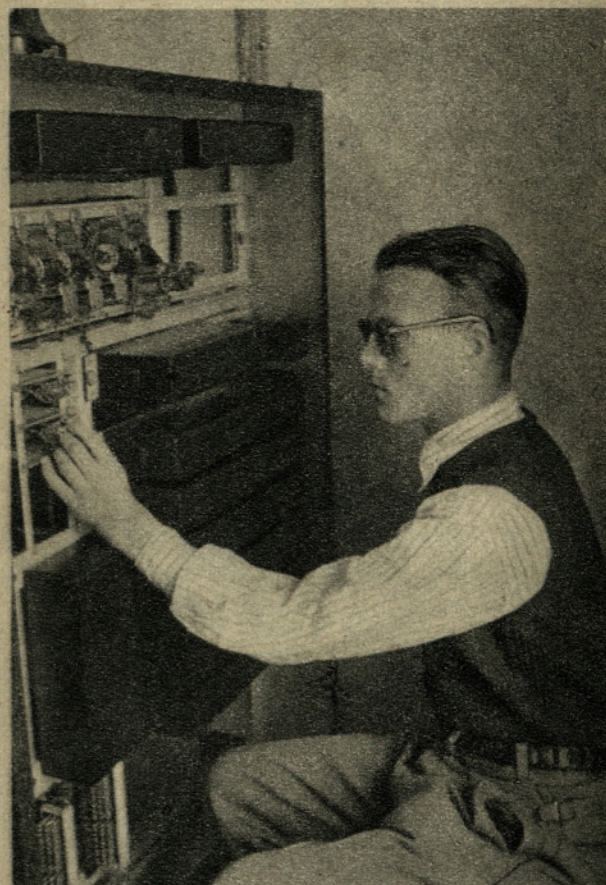
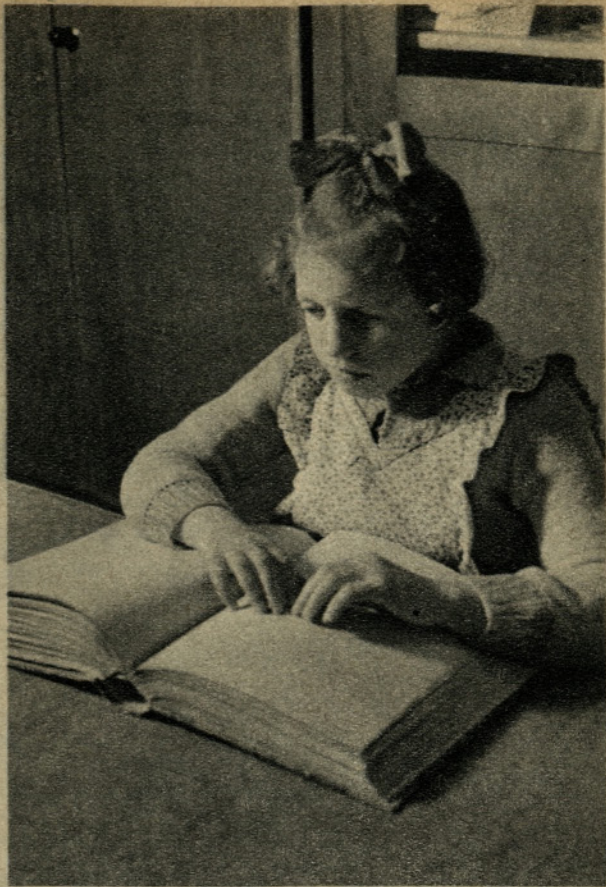
Od 4. do 6. t. m. smo v Ljubljani praznovali tridesetletnico ustanovitve prvega slovenskega zavoda in šole za slepe, ki sta zlasti po osvoboditvi dosegla v Sloveniji velik razvoj in napredek. Zvrstile so se lepe prireditve, ki so prikazale, kako se tudi slepa mladina vključuje v našo delovno skupnost. V zavodu za slepo mladino je bila prirejena razstava izdelkov slepih; bila je slavnostna seja in zasedanje plenuma Združenja slepih Jugoslavije, ki so se ga udeležili slepi delegati iz vseh naših ljudskih republik. Delegati in gostje so obiskali Dom slepih v Stari Loki. Spored je bil zaključen s slavnostno akademijo v dramskem gledališču. Naše slike nudijo nekaj vpogledov v sodobno vzgojo slepe mladine v zavodu v Marmontovi ulici, ki ga vidimo na spodnji sliki.

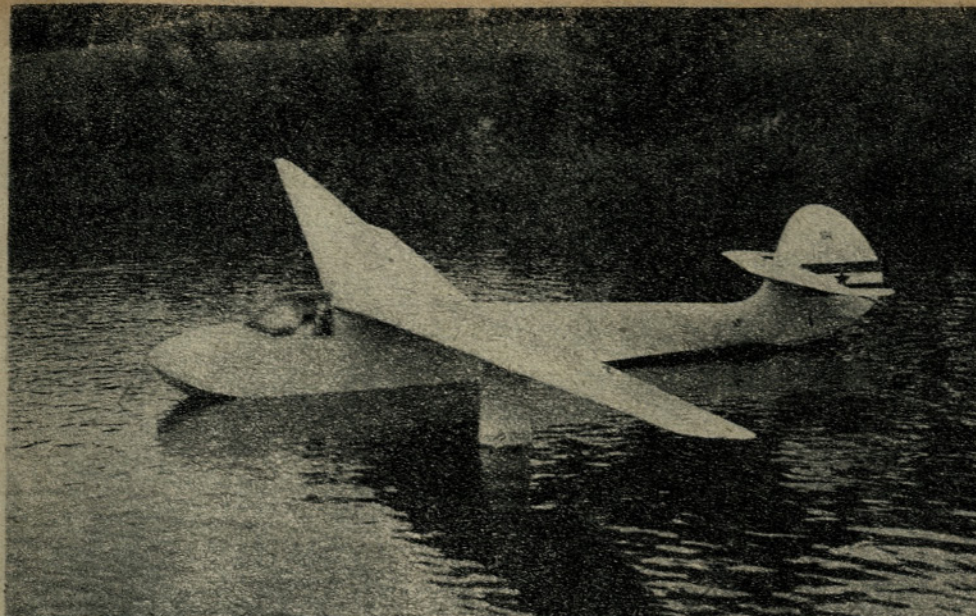
Zgoraj: Jože piše na posebnem stroju po novem sistemu za slepe. — Šah je tudi slepi mladini priljubljeno razvedrilo; tip nadomešča vid, hkrati pa je šah velika šola vztrajnosti in železne volje.

Na desno od zgoraj navzdol: Slepa deklica prebira mladinsko knjigo. Knjižnica v zavodu obsega že lepo vrsto znamenitih del, natisnanih v Brailleovi pisavi. — V zavodu se slepa mladina izpopolnjuje za poklice, v katerih lahko slepi nadomeščajo druge delovne moči. Zlasti so se izkazali v službi pri telefonski centrali.

Levo spodaj: V zavodu imajo pletarsko delavnico, v kateri neutrudno pletejo razne izdelke, prave mojstrovine, po katerih je veliko povpraševanje. — Desno spodaj: V gospodinskem oddelku se slepe mladinke vzgajajo v dobre kuharice, hkrati pa ustvarjajo pletenine, ki so na razstavi vzbujale občudovanje.

Foto: Jere

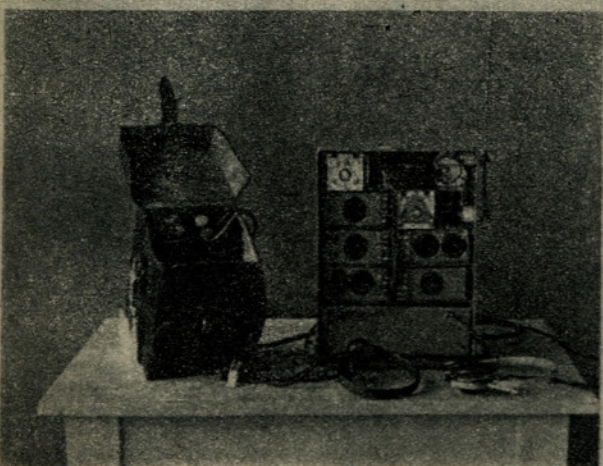
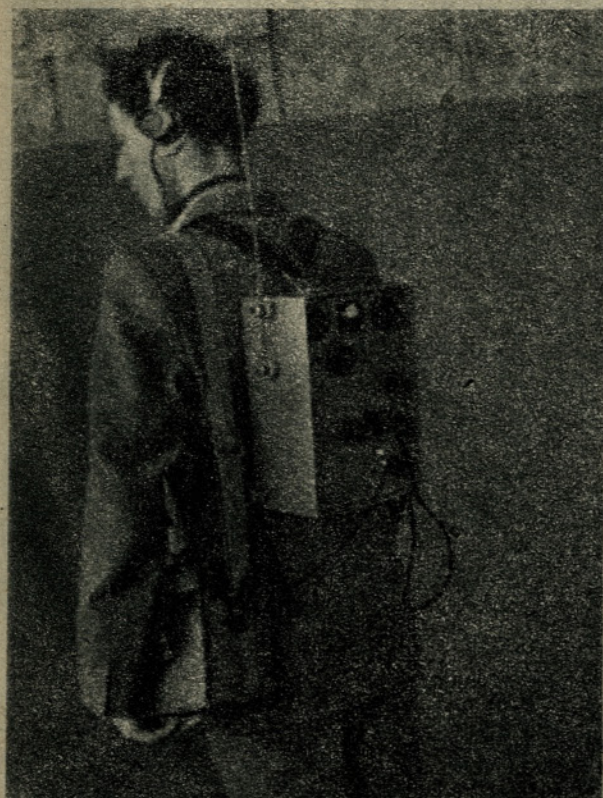

Ljudska tehnika v razmahu

V česu petletke, ko gradimo socializem, je tehnika za nas zlasti pomenljiva. Da bi ustvarili mnogo novega in dopolnili, kar je bilo doslej zamujenega, si prizadeva ljudska tehnika na vseh področjih, da bi med ljudstvom zbudila smisel za tehnične pridobitve in dala pobudo za ustvarjalno delo. V tednu tehnike od 5. do 12. junija je pregled dela vseh panog ljudske tehnike, ki naj da mnogo novega poleta zlasti mladini. — Zgoraj levo: Prvo vodno jadralno letalo v Jugoslaviji je bilo nedavno izdelano po zamisli tovarišev cand. ing. Jaroslava Kosarja in cand. ing. Stojana Hrovata. Načrte je izdelal konstrukcijski biro pri Republiškem odboru letalske zveze Slovenije. Prve preizkušnje je uspešno prestalo na Ljubljani. — Na desni: Letalska tovarna »Letov« v St. Vidu nad Ljubljano je izdelala prvo jadralno vodno letalo; na sliki je pogled v delavnico. — V sredi: Fotoamaterstvo je zajelo široke množice naše mladine in kaže kljub pomanjkanju aparatov in gradiva prav razveseljive uspehe. V mnogih sindikatih se ustanavljajo krožki, tako ima svoj krožek tudi sindikat »Slovenskega poročevalca« in »Tovarišev«. Na levi sliki vidimo tečajnice na praktičnem snemanju v prirodi. — Na desni: Avto-moto društvo Ljubljana je zelo razgibano v svojih prireditvah; nedavno pa je rekonstruiralo z lastnimi močmi in sredstvi osebni avto in motorno kolo za tovariše v Bosni in Hercegovini. — Levo: Radioamatersko društvo v Ljubljani je v čast rojstnega dne maršala Tita izdelalo prenosni, pet kg težki sprejemnik-oddajnik za kratke valove. Zgornja slika kaže radio-tehniko z oprtim aparatom, na spodnji sliki pa je aparat sam. — Na desni: Naše prvo vodno jadralno letalo in veliko dvigalo, lasti Litostroja, zbudila — kakor vse naše nove tehnične pridobitve — veliko pažnjo in zanimanje našega mladega rodu.

Foto: Vlastja

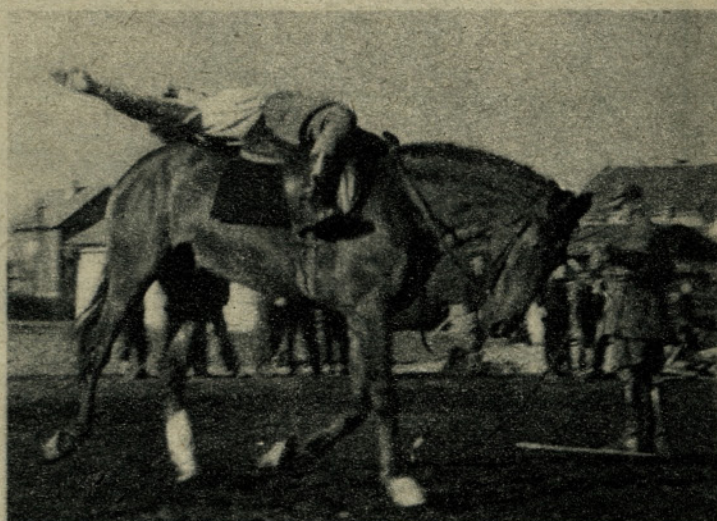
JAHALNI ŠPORT

V Ljubljani je bil lani ustanovljen klub za konjski šport »Partizan«, ki šola moško in žensko mladino ter seveda tudi starejše ljubitelje ježe.

V nedeljo 29. maja je prvič priredil konjske dirke na stadionu SSD Železničarja v Šiški, ki si jih je ogledalo čez 20.000 ljudi. Ob ugodnem vremenu je občinstvo navdušeno sledilo sporedu, pri katerem so nastopili člani kluba ter ekipa JA iz Zagreba pod vodstvom podpolkovnika Stefanovića.

Zgoraj: Pionirji na terenski ježi. — Levo: Pionirji do 14. leta so nastopili v ravni galopni dirki za triletne in starejše konje na progi 1000 m.

Spodaj: Sedemletna kobilica Fanika, ki jo je čez zapreke vodil major Franjak iz Zagreba, je vzbujala mnogo občudovanja. — Desno: S prostimi vajami na konju izpopolnjuje jezdec svojo telesno gibčnost. Posnetek je z rednih vaj kluba »Partizan«. — Starejši vodnik Damjanovič iz Zagreba je vodil osemletnega Trajka čez zapreke. Foto Vlastja

Šestega junija je kulturni svet — zlasti že Slovani — praznoval 150 letnico velikega ruskega pesnika in pisatelja **Aleksandra Sergejeviča Puškina** (rojen 6. junija 1799 v Moskvi; umrl, ubit v dvoboju, v Petrogradu 10. februarja 1837).

V zvezi s tem pomembnim kulturnim dnevom so nastale nove umetnine širom po svetu, ki se naslanjajo na Puškinovo osebnost. Tako je tudi kipar **Ivan Sajevic** ustvaril večjo plastiko njegove pesniške glave. Posebnost lepega lika, s kodrasto valovitimi lasmi (kar je Puškin podedoval po svojem pradedu, rojenem Abesincu) je zamikala tudi našega umetnika, da se je poglobil v pesniški izraz, kako naj nam ga približa čim popolneje s široko nanešenimi ploskvami razgibane monumentalne plastike.

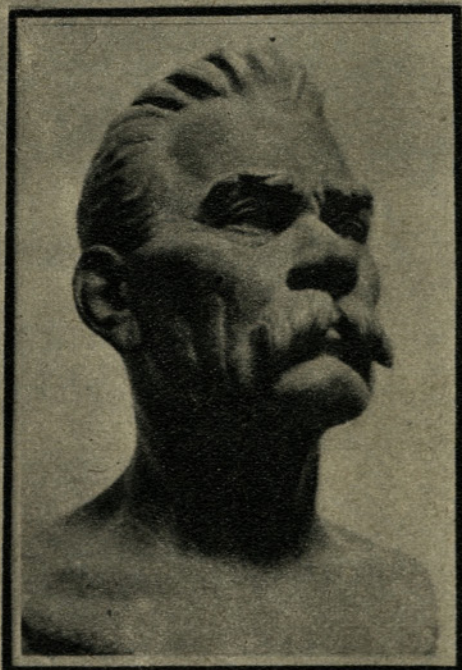
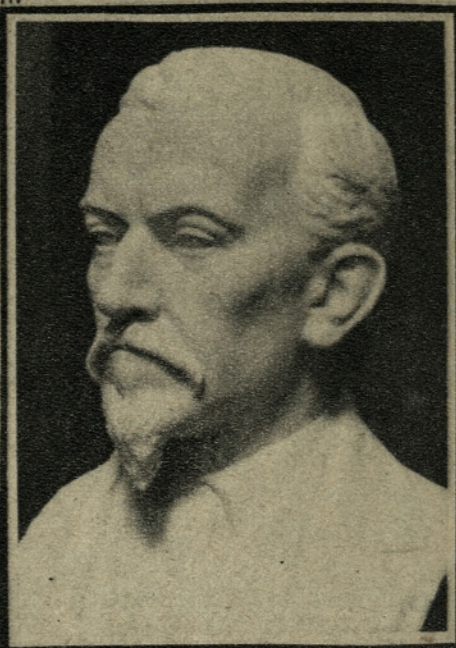
Ivan Sajevic se je rodil 21. oktobra 1891 pod kmečko streho v Stari vasi pri Postojni. Prvi pouk v likovnem delu je zajemal na tehniški srednji šoli, v kiparskem oddelku, pri profesorju Alojziju Repiču v Ljubljani, končal pa je umetniški študij na dunajski akademiji pri prof. Müllnerju. Primoran, kakor večina naših slovenskih likovnikov, zaradi pomanjkanja večjih naročil, je stopil v državno službo in je kot profesor risanja služboval v Postojni, Kranju in Celju, dokler ni bil v letu 1933 prestavljen v Ljubljano na klasično gimnazijo, kjer poučuje še danes.

V kiparju Sajevicu najdemo enega tistih — izmed lepega števila slovenskih umetnikov — ki so z marljivim proforskim delom vzgajali dolgo vrsto mladine v umetnostnem duhu; ves svoj prosti čas posveča umetnosti, tih in zaprt v svojo delavnico v Kersnikovi ulici št. 5.

Z novim časom tudi njemu naraščajo redna naročila; Slovenski knjižni zavod v Ljubljani mu je poveril, da izvrši vrsto poprsij naših in ruskih književnikov. — Prinašamo nekaj posnetkov mojstrovega dela, uspelih likov velikih pesnikov in pisateljev: sl. 1. študija otroške glave, sl. 2. poprsje pesnika, pisatelja in kritika Frana Levstika, sl. 3. profesor Sajevic ob zaključnem modeliranju Puškinove glave, sl. 4. pisatelj Maksim Gorki, sl. 5. pesnik Oton Župančič in sl. 6. pesnik Simon Gregorčič.

E. Justin

Foto: Vlastja in Pogačnik

KIPAR IVAN SAJEVIC

